

wage
ningen
campus

Ontdek Wageningen Campus

Klik op een van de buttons en ga op ontdekking

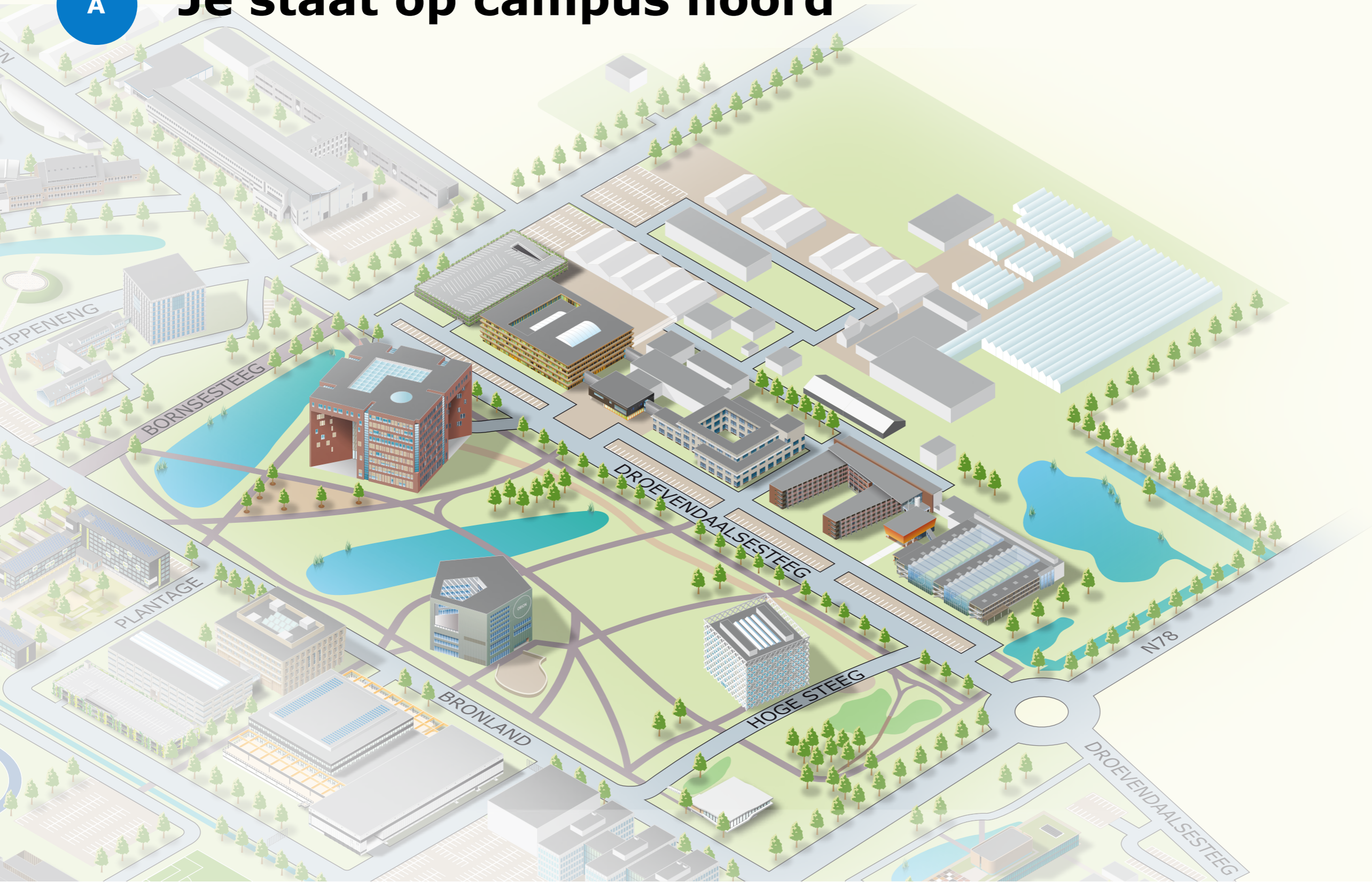
Ontdek de campus op de plaats waar je staat

Klik op een letter op de kaart waar je je bevindt of klik op een van de drie buttons onderaan en je ziet alle bezienswaardigheden in dit gebied.

A

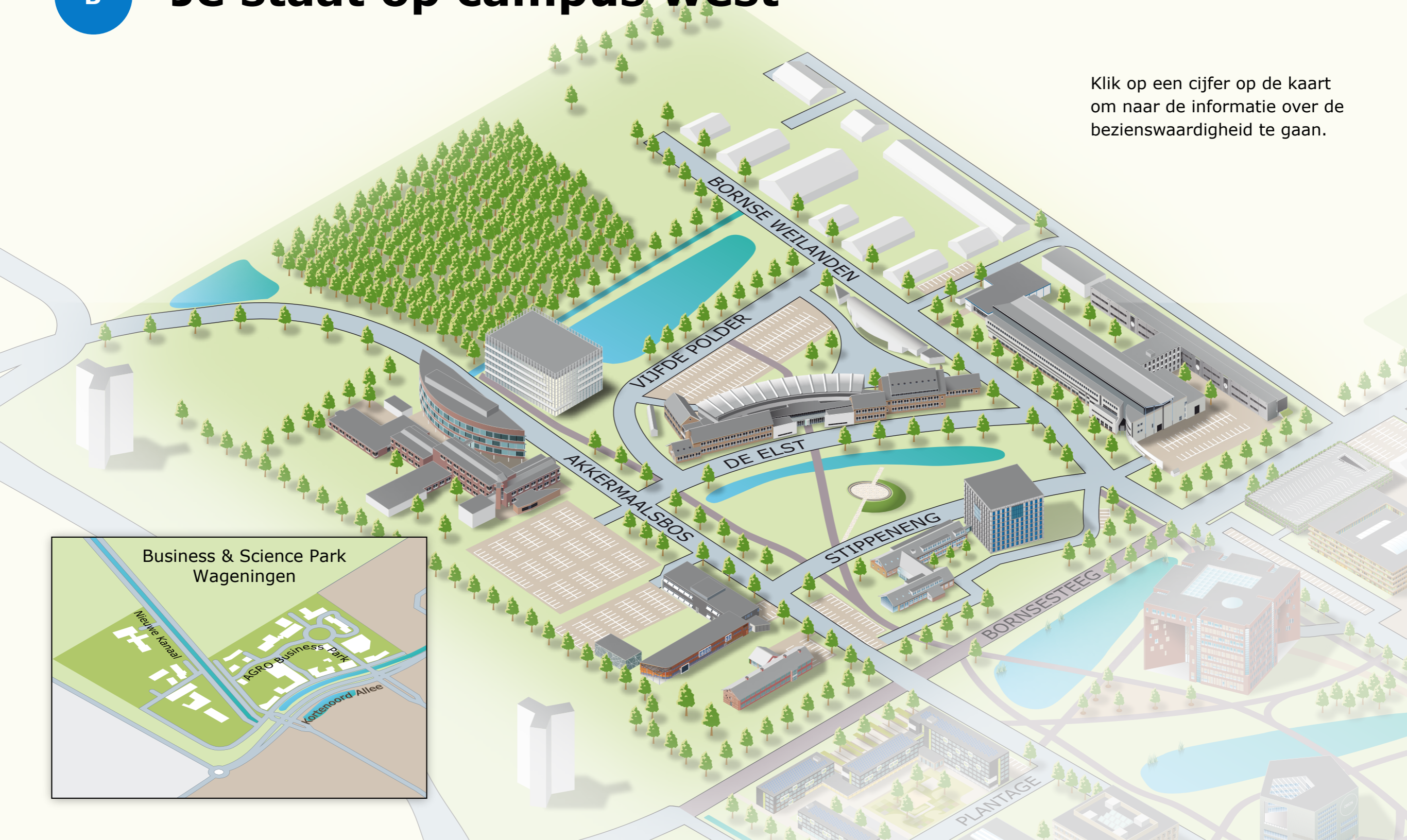
Je staat op campus noord

Je staat op campus west

Klik op een cijfer op de kaart om naar de informatie over de bezienswaardigheid te gaan.

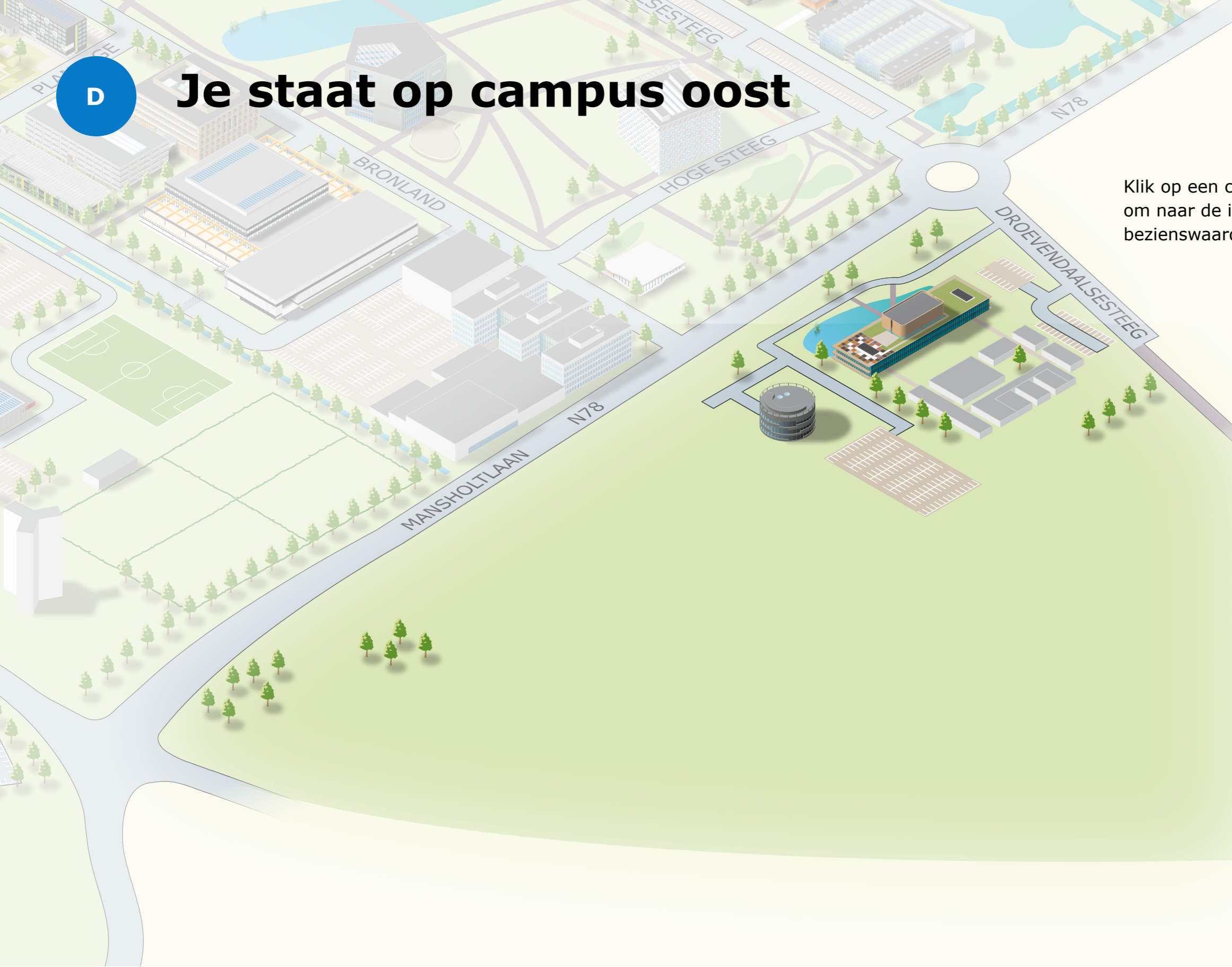
Je staat op campus zuid

Klik op een cijfer op de kaart om naar de informatie over de bezienswaardigheid te gaan.

Je staat op campus oost

Klik op een cijfer op de kaart om naar de informatie over de bezienswaardigheid te gaan.

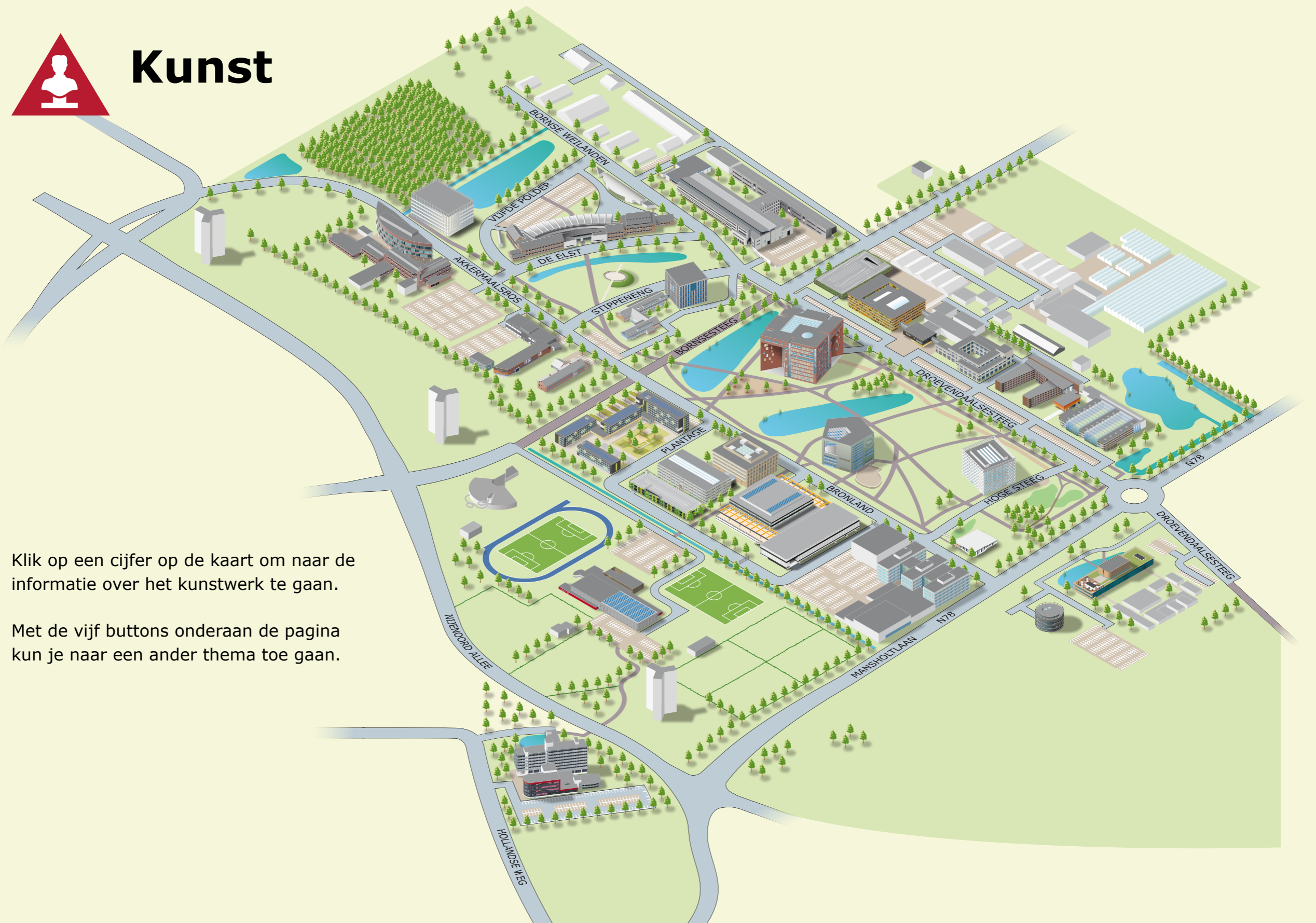
Ontdek de campus via een thema

Klik op een thema of klik op een van de buttons onderaan en zie alle bezienswaardigheden in dit thema.

Kunst

Klik op een cijfer op de kaart om naar de informatie over het kunstwerk te gaan.

Met de vijf buttons onderaan de pagina kun je naar een ander thema toe gaan.

Introductie thema Kunst

Op Wageningen Campus staan zo'n 40 kunstwerken. De collectie is van Wageningen University & Research (WUR). WUR heeft altijd veel aandacht en interesse gehad voor beeldende kunst op haar terreinen. Kunst en wetenschap kunnen elkaar versterken, bijvoorbeeld in het doen van nieuwe ontdekkingen en het bespreekbaar maken van wat die ontdekkingen betekenen. Veel kunstwerken hebben een raakvlak met een van de domeinen van Wageningen University & Research.

Het merendeel van de kunstwerken stond vóór de ontwikkeling van de campus verspreid in Wageningen en daarbuiten bij de toenmalige Landbouwhogeschool of een van de onderzoeksinstituten van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek DLO; nu Wageningen University & Research. Ze werden daar geplaatst ter gelegenheid van festiviteiten en evenementen, maar ook in het kader van de percentageregeling voor beeldende kunst. In deze regeling, in 1951 ingesteld, wordt een percentage van de (ver)bouwsom van een overheidsgebouw gereserveerd voor decoratieve aankleding. Dat kan binnen of buiten zijn, vrijstaand of verwerkt in een gebouw.

Bij de verhuizing van onderdelen van Wageningen University & Research naar de campus zijn veel kunstwerken meegekomen. Rond 2004 ging dat om ongeveer 25 beelden. Om deze op een verantwoorde en aantrekkelijke wijze in het gebied te plaatsen is een beeldplan gemaakt door het Centrum Beeldende Kunst Gelderland. Veel objecten werden geplaatst bij het gebouw waarin de verhuizende groep zijn intrek nam. Een aantal werd gegroepeerd op een 'beeldenveld' in het westelijke deel van Wageningen Campus.

In de loop der jaren zijn er nog enkele kunstwerken toegevoegd. In 2019 zijn alle kunstwerken waar nodig en mogelijk gerestaureerd en zijn er in 2023 afspraken gemaakt over regulier onderhoud en beheer. Dit is belegd bij de WUR Kunst- en Erfgoedcommissie. Het beheer wordt gedaan door de afdeling Special Collections van WUR Library.

Er is een GPS-(geocache)-route gemaakt langs de kunstwerken, genaamd De Wageningse boom (aka Art on Wageningen Campus). Ga daarvoor naar [Geocaching.com](https://www.geocaching.com).

Kunst

Titel kunstwerk	Fuga (V-vormen)
Naam kunstenaar	Ubbo Scheffer
Gemaakt in	1989

De naam Fuga (Latijn voor vlucht) is hier bedoeld als muziekterm. Het is een meerstemmig muziekstuk waarin het thema steeds verschijnt en verdwijnt. Ubbo Scheffer (1925-1998) heeft dit verbeeld met twee L-vormen, een van hout en een van zwart graniet, die in elkaar vallen. Scheffer was een dubbeltalent, naast beeldhouwen was muziek zijn passie. De muziek komt tot uitdrukking in zijn beelden. De passie voor muziek deelde hij met zijn neef Marten Scheffer, die als hoogleraar Aquatische Ecologie en Waterkwaliteitsbeheer aan Wageningen University & Research is verbonden. Het beeld werd oorspronkelijk geplaatst voor het gebouw De Dreijenborch, aan de Ritzema Boschweg.

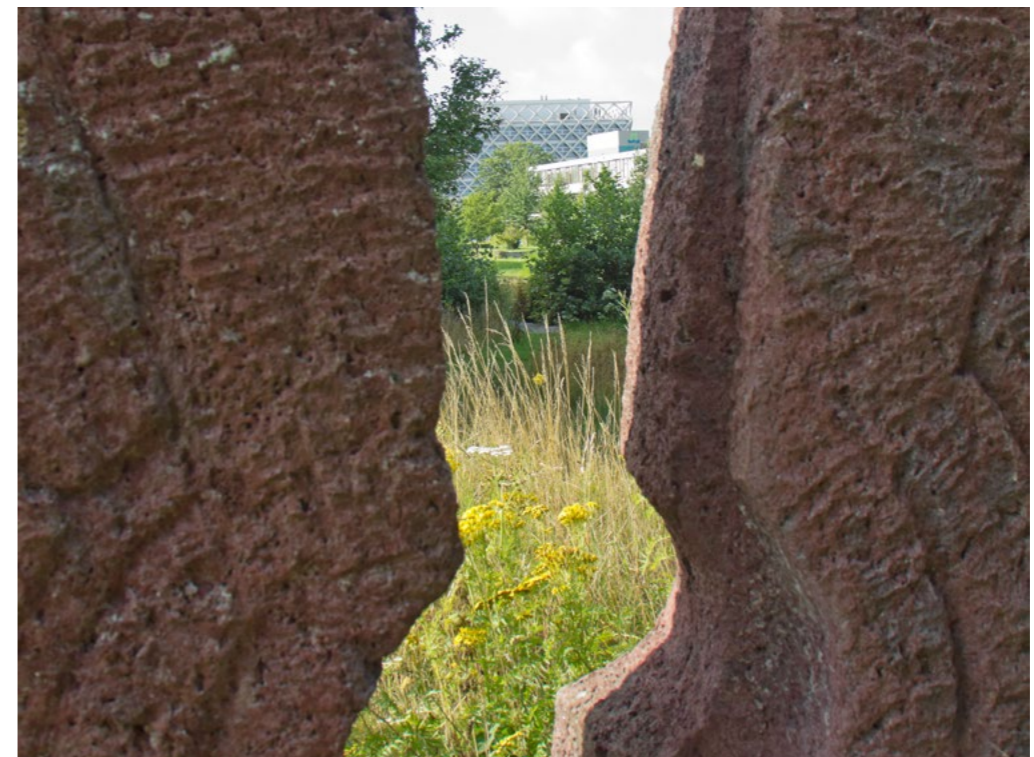

Kunst

Titel kunstwerk	Groei '68
Naam kunstenaar	Piet Slegers
Gemaakt in	1968

Alsof een enorme, roodstenen molensteen in tweeën is gespleten, zo staan twee halve cirkels recht tegenover elkaar in de natuurtuin bij het gebouw Lumen. Beide steenhelften van rode lavasteen (Michelnauer tufsteen) zijn gegroefd. Kunstenaar Piet Slegers (1923 -2016) liet zich inspireren door de jaarringen van een boom. Groei is in het oeuvre van Slegers een veel voorkomend thema. Het werk stond aanvankelijk bij het Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur (ITBON) dat op 9 mei 1968 werd geopend.

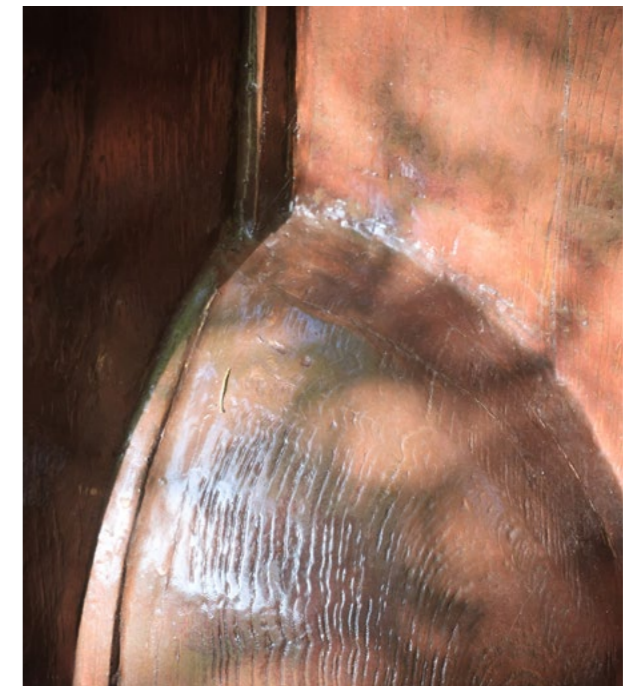

Kunst

Titel kunstwerk	Zaad
Naam kunstenaar	Aart Rietbroek jr.
Gemaakt in	1970

Dit beeld is in 1970 gemaakt door Aart Rietbroek jr. (1929-1985) voor het toen nieuw gebouwde bosbouwproefstation 'De Dorschkamp' in Wageningen. De opdracht was aan de beeldhouwer gegund vanuit de percentageregeling: een procent van de bouwsom kwam ten goede aan de decoratieve aankleding van het nieuwe rijksgebouw. Bij de gunning heeft de rijksbouwmeester instructies gegeven hoe het materiaal van het beeld, Javaans teakhout, van een speciale beschermlaag moest worden voorzien. Door de jarenlange invloed van weer en wind was deze laag grotendeels verdwenen waardoor het hout flink te lijden gehad. Inmiddels is het beeld weer gerestaureerd.

Titel kunstwerk	Vleermuizenwal
Naam kunstenaar	Krijn Giezen
Gemaakt in	1998

Krijn Giezen (1939-2011) is bekend geworden door puin en afval te hergebruiken in de omgeving waar het vandaan komt en te verwerken tot een landschapskunstwerk. Zijn werk was gebaseerd op thema's als duurzaamheid en recycling. Ook bij de Vleermuizenwal was het oorspronkelijk de bedoeling om bouwafval van de bouw van Lumen te hergebruiken.

De ontwerpschetsen en het materiaalvoorstel werden niet bepaald positief ontvangen. Het werd niet geassocieerd met kunst. Toch is het kunstwerk er in 1998 gekomen.

In de begroeide aarden wal van 25 meter lang en ongeveer 2.50 m hoog is in de westelijke kopse kant een holte aangebracht, afgeschermd door een stalen hekwerk met grote openingen. Voor de bouw zijn uiteindelijk alleen restanten van bestratingsmateriaal gebruikt. De 'vleermuizenwal' is door de kunstenaar bedoeld als schuil- en overwinteringsplek voor flora en fauna.

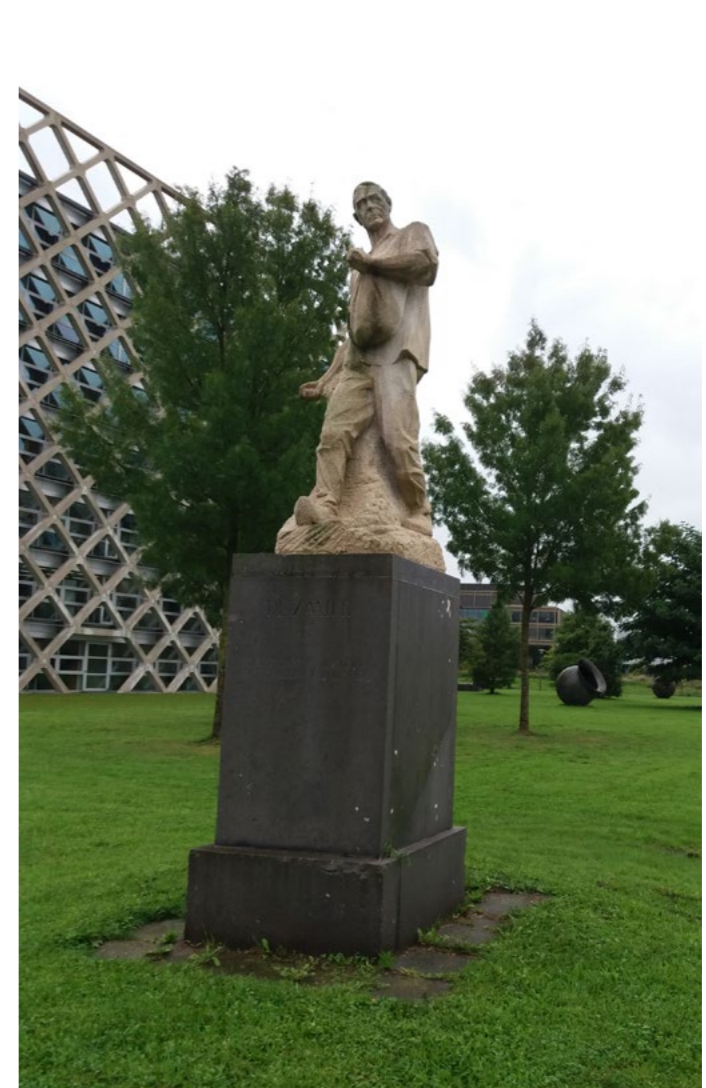

Kunst

Titel kunstwerk	De Zaaier
Naam kunstenaar	August Falise
Gemaakt in	1926

De symbolische betekenis van het beeld van 'De Zaaier' kan niemand die het beeld passeert ontgaan. De Wageningse kunstenaar Auguste Falise (1875-1936) maakte het ontwerp, maar voerde het niet zelf uit. Voor De Zaaier zou Benjamin Spee, een arbeider van de Landbouwhogeschool model hebben gestaan. Falise karakteriseerde zijn ontwerp met de omschrijving: '...symbool van den zegen, dien de Landbouwschool verspreidt ...'. Meerdere werken voor de hogeschool zijn van zijn hand, zoals een plaquette van professor Aberson en een buste van professor Ritzema Bos.

Het beeld van Euville zandsteen werd in 1926 feestelijk onthuld ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Landbouwhogeschool in Wageningen. Daar stond het voor het toenmalige hoofdgebouw aan het Salverdaplein. In 1990 is De Zaaier verplaatst naar de entree van het nieuwe bestuurscentrum aan de Costerweg. Met de verhuizing van het bestuur begin 2012 naar gebouw Atlas op Wageningen Campus kwam ook De Zaaier weer mee.

Kunst

Titel kunstwerk	Genesis, liggend teken
Naam kunstenaar	Norman Dilworth
Gemaakt in	1993

Dit kunstwerk is aangekocht van de Wageningse kunstmanifestatie 'Beelden op de berg' uit 1993. Tot maart 1998 heeft het in Arboretum Belmonte gestaan op het gazon tegenover de Boeslaan. Daarna is het overgebracht naar de ingang van het Plantkundig Proefcentrum Wageningen aan de Voorburglaan 5.

Het beeld van cortenstaal heeft liggende en staande haakvormige elementen, vrijstaand op het grasveld. De Engelse kunstenaar Norman Dilworth (1931) zag de invloed van de natuur als een motiverende kracht in zijn werk. Zo stelde hij in de catalogus van de Beelden op de Berg expositie: 'Here at Wageningen, the analogy my work makes with natural development is easily seen and in the way that the sculpture, once the ground rules have been laid down, is allowed to generate itself'.

Kunst

Titel kunstwerk	Landschappelijke vormen
Naam kunstenaar	Erzsike Mari
Gemaakt in	1985

Erzsike Mari (1945) is van Hongaarse afkomst en woont vanaf 1971 in Nederland. Zij heeft gestudeerd aan de Academie voor Beeldende Kunst en Kunstnijverheid in Arnhem. Haar werk komt voort uit de primaire vormen en kracht van haar materiaal.

Dit beeld bestaat uit drie uit plaatstaal gevouwen ijle, driehoekige zigzagvormen in de kleuren blauw, geel en rood. De zigzagvormen zijn tussen de 2 en 4,5 meter lang. Het kunstwerk was gemaakt in 1985 voor de Wageningse openlucht-expositie 'Beelden op de Berg 4'. Daarna is het door de toenmalige Landbouwhogeschool aangekocht. De eerste plaatsing was bij het gebouw De Nieuwlanden, aan Nieuwe Kanaal 11, waar vier leerstoelgroepen op het gebied van bodem- en waterbeheer waren gehuisvest.

Kunst

Titel kunstwerk	Driepuntig beeld
Naam kunstenaar	Hans Ittmann
Gemaakt in	1960

Hans Ittmann (Waalwijk, 1914 – Amsterdam, 1972) was als beeldhouwer en schilder lid van verschillende kunstenaarsverenigingen en zijn werk is in heel Nederland te vinden. Na zijn kunstenaarsopleiding in Parijs ging hij eerst in de leer bij Gimondeau en daarna bij Ossip Zadkine. Zijn stijl ontwikkelde zich van figuratief naar abstract, zoals dit beeld van een zwarte kunststof vorm op een wit betonnen buis.

De kunstenaar noemde zijn werk 'Driepuntig beeld', wat een vrij plastische beschrijving van de vorm is. Het oogt als gebaar van een drievingerige hand. Het beeld is in opdracht gemaakt voor de entree bij de nieuwbouw van de Dreijenborch in 1960, Ritzema Bosweg 32A, waar de toenmalige vakgroep Landbouwhuishoudkunde was gevestigd.

Kunst

Titel kunstwerk	Bijenzwerm
Naam kunstenaar	Mirjam Oskam-Van Beekum
Gemaakt in	2009

Mirjam Oskam (Arnhem, 1944) studeerde in de jaren '60 aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Den Haag. Zij tekent, schildert, ontwerpt projecten en werkt in steen. Wonend en werkend in Bennekom participeert zij in diverse edities van de regionale Kunstroute '14 Karaats', een Bennekoms initiatief. Voor de Kunstroute op de Wageningse Eng in 2009 maakte zij een eerste, kleinere versie van haar kunstwerk 'Bijenzwerm'.

De constructie is een vijf meter hoge, hergebruikte, lantaarnpaal waaraan een waaierachtige vorm van gebogen staalplaat bevestigd is, die een zwerm bijen verbeeldt. De wind zorgt voor een draaiende beweging. Deze grotere uitvoering van de Bijenzwerm op de campus is gefinancierd met crowdfunding en is in 2018 aangeboden aan Wageningen University & Research ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan.

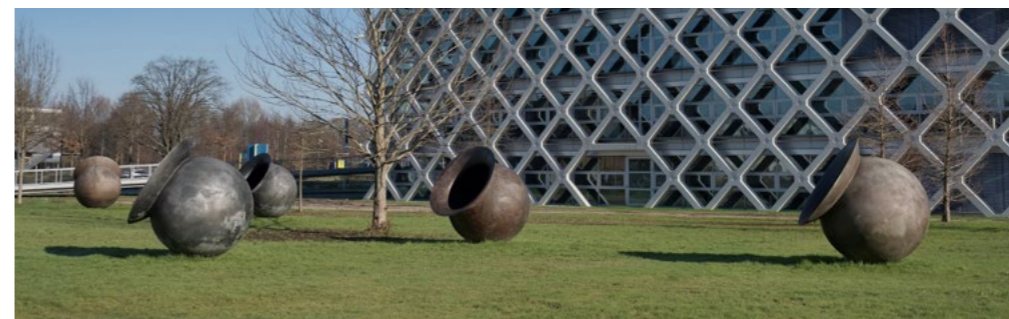
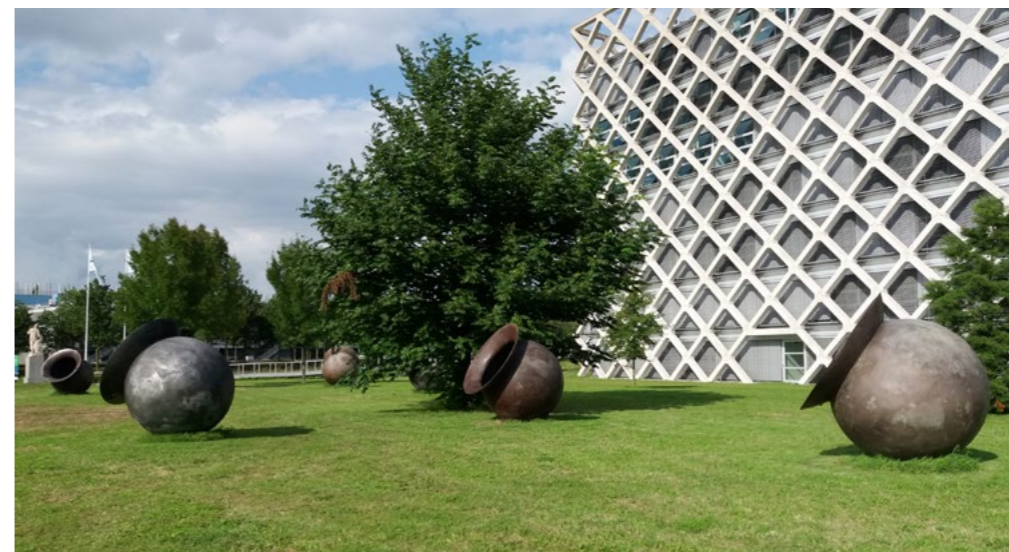
Titel kunstwerk	Groeipunten
Naam kunstenaar	Willem Berkhemer
Gemaakt in	1970

Drie staande witte groeivormen uit Portugees marmer zijn een kunstzinnige weergave van groeipunten van rogge (Secale cereale) in drie verschillende stadia van ontwikkeling: het pre-generatieve stadium, het vroeg-generatieve stadium en het laat-generatieve stadium met al de aarvormige bloeiwijze. Het kunstwerk van Willem Berkhemer (Jakarta, 1917–Bilthoven, 1998) werd rond 1970 geplaatst bij het Agronomiegebouw aan de Haarweg 333. Van beeldend kunstenaar Willem Berkhemer staat ook het kunstwerk 'Man met stier' op Wageningen Campus.

Titel kunstwerk	De dans van de spijspotten
Naam kunstenaar	Bas Maters
Gemaakt in	1987-1990

Zeven bolvormige spijspotten die voorheen bij het Bestuursgebouw aan de Costerweg stonden, staan enigszins scheef op hun kant in het gazon naast het gebouw Atlas. Enkele potten lijken je vragend aan te kijken vanuit de gapende ronde openingen. De brons gepatineerde, van gegoten aluminium gemaakte vormen zijn in de loop van de tijd mooi verweerd. Beeldend kunstenaar Bas Maters (1949-2006) is bekend van de vele beelden in de publieke ruimte en enkele belangwekkende zogenaamde omgevingsprojecten. In de groep zwerende, gelijke vormen, die door hun gedraaide positie bijna individualiseren (vandaar het woord 'dans' in de titel), komen beeld en omgeving in een harmonisch geheel tezamen. De betekenis van het woord 'spijspotten' en het bijbehorende beeld is voor veel agrarische culturen herkenbaar. De zeven potten verwijzen naar de zeven continenten.

Titel kunstwerk	Veritas existentiae
Naam kunstenaar	herman de vries
Gemaakt in	2015

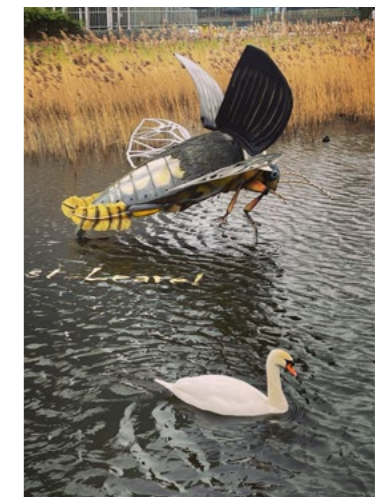
De internationaal bekende kunstenaar herman de vries (1931) wil zijn naam in kleine letters geschreven hebben om hiërarchieën te vermijden. Hij vertegenwoordigde Nederland in 2015 op de Biënnale in Venetië in de tentoonstelling 'to be all ways to be'. Een onderdeel daarvan was deze steen uit een groeve nabij Venetië met de gegraveerde tekst 'Veritas existentiae' in vergulde letters, die stond voor de ingang van het Rietveld Paviljoen van de tentoonstelling. De tekst verwijst naar een sleutelbegrip uit het werk van de Franse filosoof Pierre Gassendi (1592-1644): "de waarheid van het bestaan ligt verborgen in de dingen zelf". Het werk van de vries is veelal geënt op de natuur en natuurlijke processen. De 2 Ginko biloba bomen die bij de steen staan, zijn onderdeel van het kunstwerk. Herman was als botanicus/analist werkzaam, onder andere bij het Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur (ITBON), een voorloper van Wageningen Environmental Research. Het werk 'Random Objectivation v67-36' dat hij voor het ITBON maakte in 1968 is nu in bruikleen bij het Rijksmuseum in Amsterdam.

Titel kunstwerk	Must Leave ('de kever')
Naam kunstenaar	Vagn Iversen
Gemaakt in	2018

Een gigantische geelgerande watertor, de *Dytiscus marginalis*, vliegt op uit de vijver tussen Orion en Forum. In de nacht laat hij zijn vleugels oplichten. Het idee achter de sculptuur: samenlevingen zijn net als vijvers. Vroeg of laat dwingen problemen mensen te migreren. Daarom heeft deze waterkever vleugels. Migratie creëert spanning, maar katalyseert ook vernieuwing. De sculptuur *Must Leave* staat symbool voor de diverse, internationale campusgemeenschap die de campus cultureel, wetenschappelijk en filosofisch verrijkt. De Deense beeld-houwer Vagn Iversen (1951), bekend om zijn hyperrealistische installaties, heeft het werk ontwikkeld in samenwerking met initiator Marten Scheffer, hoog-leraar Aquatische Ecologie, ter gelegenheid van het 100-jarig jubileum van Wageningen University & Research in 2018.

De kever is verbonden met een kunstwerk dat alleen te horen is: *Simona*, 'the Sensitive Infinite Musical Offering Naturalization Angle'. *Simona* produceert, reagerend op haar omgeving, 'muziek' die de emotionele dynamiek van het eeuwige spel van de elementen verdiept. Zoals windvlagen of de zon die achter een wolk tevoorschijn komt.

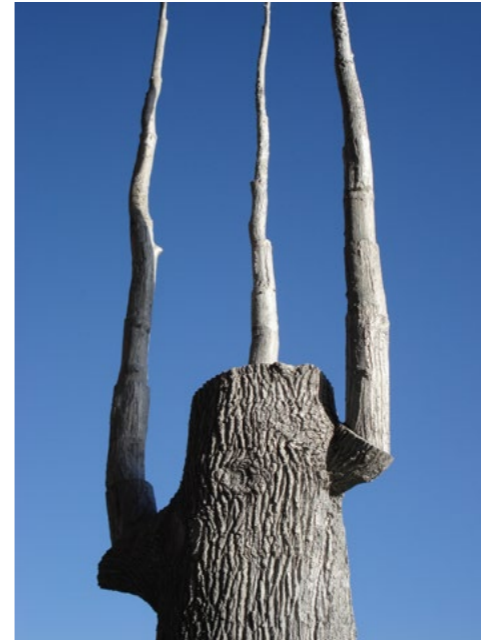
Titel kunstwerk	Een roos van staal
Naam kunstenaar	Rob Logister en Marie Raemakers
Gemaakt in	1996

'Een roos van staal' werd gemaakt in 1996 in het kader van een boerderij-beeldenroute in Zonnemaire, Zeeland, door Rob Logister (1959) en Marie Raemakers (1959). Het werk is 6,5 meter lang en circa 2 meter hoog. Het werd door de secretaris van de Landbouwniversiteit, Theo Theijse, onthuld op 17 november 1997 op de oorspronkelijke plaats: het grasveld bij het 'gebouw met de klok', van de leerstoelgroep Plantentaxonomie in Arboretum De Dreijen. De roos ligt nu in de ligweide bij de vijver tussen Forum en Orion.

Titel kunstwerk	De Wageningse boom
Naam kunstenaar	Sjoerd Buisman
Gemaakt in	2008

Bij de entree van het Forumgebouw, in een lijn met het grote opschrift 'Forum' boven de ingang, staat op een cilindervormige betonnen sokkel een boomvorm met een realistisch schorsmotief, uitlopend in drie zich versmallende takken. In 2008 bestond Wageningen University & Research 90 jaar. Ter gelegenheid van dit jubileum heeft het Wageningen Universiteitsfonds dit kunstwerk cadeau gedaan aan de universiteit. Het is een dertien meter hoge boom, gegoten uit aluminium. Het kunstwerk is ontworpen door Sjoerd Buisman (1948), die zijn inspiratie uit de natuur haalt. De boom is gemaakt door een afdrukmasa om een echte boom aan te brengen, te laten harden en vervolgens als mal te gebruiken voor het gieten van de aluminium vorm. Een klein bronzen model van dit kunstwerk dient als trofee van de Scriptieprijs die jaarlijks door het Wageningen Universiteit Fonds worden uitgereikt. De 'Wageningse boom' is een van de grootste beelden van Sjoerd Buisman.

Titel kunstwerk	Liggend figuur (Arenlezer)
Naam kunstenaar	Cor van Kralingen
Gemaakt in	1963

Een liggende man bekijkt de onderkant van enkele bladeren. Als 'liggende figuur', later ook wel 'Arenlezer' genoemd, werd dit travertien beeld van Cor van Kralingen (1908-1977) in 1963 geplaatst bij het Laboratorium voor Insecticide Onderzoek (LIO) aan de Marijkeweg 22. Het stelt een persoon voor die een plant op ziektes en insecten onderzoekt.

Cor van Kralingen werkte als beeldhouwer, illustrator, medailleur en kunstschilder. Een van zijn beroemdste werken is 'De vallende man' uit 1950. Dit drie meter hoge beeld staat op de Algemene Begraafplaats Crooswijk.

Titel kunstwerk	Groeibeginsel
Naam kunstenaar	Chris Efficers
Gemaakt in	1962

Dit bronzen kunstwerk kreeg als bijnaam de 'Blauwe draak'. Vanuit een donker, bol lichaam met vele uitstulpsels, rustend op poten, lijkt zich een kop naar boven te verheffen. Van dichtbij bekeken is het beeld enigszins blauw uitgeslagen, vandaar deze bijnaam. Het tweedelig beeld van Chris Efficers (1926-2018) heeft verandering (in de landbouw) als thema waardoor nieuw leven ontstaat. Het beeld stond vroeger bij het onderzoeksinstituut ITAL, Instituut voor Toepassing van Atoomenergie in de Landbouw, dat in 1957 werd opgericht. Dit instituut lag aan de Keijenbergseweg, tussen Bennekom en Renkum. Het staat sinds 1995 voor het Radixgebouw.

Titel kunstwerk	Knielende vrouw
Naam kunstenaar	Fri Heil
Gemaakt in	1954

Het kalkstenen beeld van de Knielende vrouw gemaakt door Fri Heil (Surabaya, 1892 - Oosterbeek, 1983) sierde vanaf omstreeks 1954 de gevel van het voormalige CILO (Centraal Instituut voor Landbouwkundig Onderzoek), aan de huidige De Elst op de campus. De vrouw is knielend afgebeeld voor een korenveld en zij is bezig met de oogst. Zij heeft een vrucht of ander object in haar hand. Op de achtergrond zijn korenaren te onderscheiden. Het beeld is ongeveer 150 cm hoog en 120 cm breed. Uiteindelijk is de gevelsteen verwijderd en vrijstaand geplaatst op het gras voor het gebouw Radix aan de Droevendaalsesteeg.

Titel kunstwerk	Fytodendron
Naam kunstenaar	Margot Zanstra-van Wilgenburg
Gemaakt in	1990

Het stalen, wit gelakte, geometrische beeld dateert uit de tijd dat in het gebouw Unifarm het quarantainestation ('Q-Station') van de Plantenziektkundige Dienst was gevestigd. Bij de presentatie van het prototype legde de kunstenares uit dat ze deze open vorm koos als tegenhanger van het gesloten karakter van het Q-station.

Margot Zanstra (Laren, 1919 – Amsterdam, 2010) was een dubbeltalent: ze was eerder een bekend danseres en choreografe bij het Nationaal Ballet. In Wageningen exposeerde zij in 1976 in Arboretum Belmonte op de eerste editie van Beelden op de Berg met het aluminium beeld 'Intertwiner III'. In haar werk komen vaak geometrische figuren voor: "Ik houd van logische structuren, waarin variaties worden aangebracht. Het mooiste is dat als je eromheen loopt, het elke keer anders is, nooit aan alle kanten gelijk". In 1991 kreeg ze een speciale, tweede prijs op de Henri Moore Grand Prize Exhibition voor een beeld in Japan.

Titel kunstwerk	Portalen
Naam kunstenaar	Tim Hoving
Gemaakt in	1987

Bij de noordingang van Wageningen Campus, aan de Bornsesteeg, staan drie hoge lijstvormige stalen portalen, die de toegangspoort naar de campus symboliseren. Het grootste portaal is circa 7 meter hoog. In het gras liggen vier betonnen wigstenen. Het kunstwerk van Tim Hoving (1957) functioneert als een poortgebouw en ritualiseert als het ware de overgang van het leven van alledag naar de wereld van het universitair onderwijs en onderzoek. Tot 2016 vervulde het deze functie bij de entree naar de voormalige campus van Wageningen University & Research, De Dreijen.

Titel kunstwerk	Gevelpaneel Land- en tuinbouw
Naam kunstenaar	Cor Hund
Gemaakt in	1953

Cor Hund (1915-2008) was beeldhouwer en reclametekenaar. In 1947 won hij de prestigieuze Prix de Rome voor de beeldhouwkunst. Het werk Land- en Tuinbouw stelt de oogst voor. Er is een vrouw te zien die bundels aren draagt. Naast haar zit een man met een gewas op zijn knie. Het beeld meet 1,5 x 1,5 meter.

Het gevelbeeld sierde vanaf 1953 het Laboratorium voor Landbouwplantenteelt aan de Haarweg. In 2010 werd het gebouw gesloopt en raakte het gevelpaneel zoek tijdens allerlei verbouw- en verhuisbewegingen. In 2019 wordt het verweerd en bemost teruggevonden op een opslagterrein. De WUR Kunst- en erfgoedcommissie heeft het beeld laten restaureren en het vervolgens laten plaatsen achter Radix, voor gebouw Nova, Bornsesteeg 48.

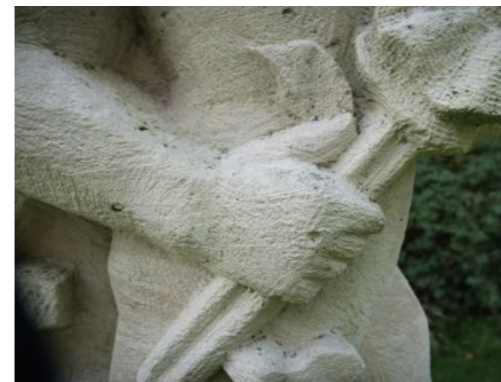

Titel kunstwerk	De Ploeger
Naam kunstenaar	Willem Reijers
Gemaakt in	1954

Dit forse beeld van lichte kalksteen sierde voorheen het IMAG-gebouw aan de Mansholtlaan, (Instituut voor Mechanisatie, Arbeid en Gebouwen). Na de sloop van dit gebouw is de gevelsteen vrijstaand op een lage betonnen sokkel geplaatst op het 'beeldenveld' aan de westzijde van de Wageningen Campus. Links rijst een ploegschaarvorm op, rechts staat een naar buiten gedraaide figuur, middenin zien we een aantal tandwielen en andere technische attributen. Mogelijk wilde Willem Reijers (1910-1958) de menselijke en de technische zijde van het boerenbedrijf belichten.

Reijers was bevriend met Lucebert, een Nederlands dichter en schilder van de groep De Vijftigers. Lucebert schreef over hem een In memoriam:

in elk nieuw geschapen beeld
standbeeld of denkbeeld
moest zijn de thuiskomst met mij
om al de overgangen en bochten met levensgevaar genomen
en die dan zei met mij: – hier ben ik
er is geen ander beeld van de dood
dan een levend beeld –

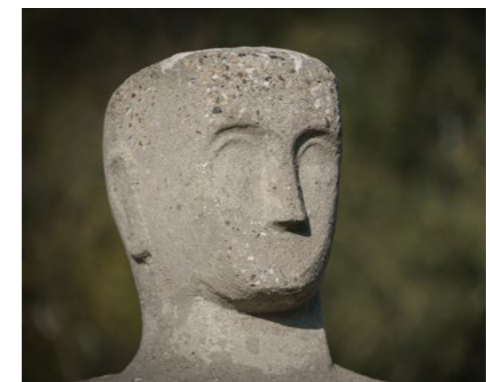
Titel kunstwerk	Nine gates to Heaven
Naam kunstenaar	Janneke van Dijk
Gemaakt in	2007

Een lotus wortelt in de modder en reikt omhoog naar de hemel. De wortel van de lotus vormde de inspiratiebron voor Nine Gates to Heaven, dat Janneke van Dijk (1944) ontwierp voor het vijvertje bij het borstbeeld van Linnaeus in het Arboretum De Dreijen. De maten van het kunstwerk zijn daarop afgestemd. Het idee voor Nine Gates to Heaven ontstond in de aanloop naar de herdenking van de 300e geboortedag van Linnaeus, de Zweedse plantkundige en bioloog die de binomiale nomenclatuur als naamgeving voor organismen formaliseerde. In deze dwarsdoorsnede van een lotuswortel in plaatstaal is de celstructuur te zien, de negen 'zwarte gaten' die symbool staan voor het onbekende, het onverwachte.

Titel kunstwerk	Man met stier
Naam kunstenaar	Willem Berkhemer
Gemaakt in	1965

'Man met stier' is gemaakt voor Schoonoord, het gebouw van het Instituut voor Veeteeltkundig Onderzoek (I.V.O.) in Zeist. Dit imposante werk is gemaakt van kiezelbeton en kunststeen en weegt 23.000 kilo. In 1995 is het losgezaagd van het voetstuk en mee verhuisd met de onderzoekgroep van Zeist naar Lelystad. In 2015 is het in de kunstroute van Wageningen Campus opgenomen. Van beeldend kunstenaar Willem Berkhemer (Jakarta, 1917 – Bilthoven, 1998) staat ook het kunstwerk 'Groeipunten' op Wageningen Campus.

Titel kunstwerk	Gevelpaneel zonder titel
Naam kunstenaar	George van de Wagt
Gemaakt in	1969

George van de Wagt (1921-2007) maakte het kunstwerk omstreeks 1969 voor het in 1921 opgerichte Proefstation voor de Pluimveeteelt Het Spelderholt in Beekbergen. Het paneel is met de onderzoeksgroep mee verhuisd van Beekbergen naar Lelystad. In 2022 kwam het naar Wageningen Campus, waar het aan de rechterkant van de entree tegen de gevel van Zodiac is geplaatst.

Het vierkante imposante werk van 250 x 250 centimeter bestaat uit 68 onderdelen van verschillende steensoorten, waaronder wit marmer en basalt. Het werk heeft geen titel, maar met wat fantasie is een gestyleerde kip (de kop rechts) in het werk te ontdekken.

Titel kunstwerk	Batara
Naam kunstenaar	Anne Holtrop
Gemaakt in	2013

Batara is Arabisch voor 'uithakken', een manier van bouwen. Batara werd gemaakt voor de expositie 'Beelden op de Berg', van 2013 in het Arboretum Belmonte te Wageningen. De Amsterdammer Holtrop (1977) is 'architect-kunstenaar' en liet zich voor Batara inspireren door een bezoek aan de beroemde grafmonumenten van Petra in Jordanië. Holtrop besloot een 'paviljoen' van grillig gevormde muurdelen te bouwen.

De muurdelen zijn opgetrokken van schuimbeton dat is gegoten in kuilen in de grond. Het geheel is een grotachtige constructie. Het schuimbeton verweert en brokkelt af onder invloed van de elementen. Dit is niet te voorkomen of te herstellen. Batara zal daarom op den duur instorten. Er zijn wilde rozen bij geplant, die de (toekomstige) ruïne zullen omzomen, maar ook bezoekers behoeden tegen vallende brokken.

Titel kunstwerk	VITAE
Naam kunstenaar	Eric Cuijpers
Gemaakt in	2010

Dit werk is een vergrote versie van de winnende inzending van een creativiteitswedstrijd voor medewerkers van Wageningen Food Safety Research in verband met de opening van de nieuwbouw van Vitae in 2009. De opdracht was: "breng het Vitae-gebouw, het woord VITAE of de betekenis ervan op een originele manier in beeld". De winnende inzending was een aardewerken beeld dat het nieuwe halvemaanvormige gebouw verbeeldde. In de binnenruimte van het beeld was de naam van het gebouw Vitae weergegeven. Later ontstond het idee om dit beeld in vergrote vorm een plaats te geven aan de voorzijde van het gebouw. Aan Segno d'Arte uit Groot-Ammers is opdracht gegeven om samen met de ontwerper, kunstenaar en scheikundige Eric Cuijpers deze vergrote versie te maken. Het cortenstalen beeld is gestraald, waardoor er in de buitenlucht een (beschermende) oxidatielaag is ontstaan.

Titel kunstwerk	Staalplaten kunstwerk
Naam kunstenaar	Gerard Walraeven
Gemaakt in	1979

Aan de westelijke rand van de campus, achter Vitae, staat een grote gebogen, roestbruine stalen vorm. Enkele vlakken zijn bedekt met mos. De grote stalen platen zijn gebogen alsof staal een gemakkelijk buigbaar materiaal is. Het object is aan de voorovergebogen voorkant open. Hier is te spreken van een vorm van toegepaste kunst, want Walraeven (1942-2010) kreeg van de Rijksgebouwendienst de opdracht 'het met beeldende middelen nader vormgeven van de technische aanzuiginstallaties op het buitenterrein'. Hierin is de kunstenaar goed geslaagd. Het object is zeker opvallend, maar passanten herkennen het meestal niet als kunstwerk. Walraeven werkte in hardsteen, roestvrijstaal en cortenstaal. Deze harde materialen wist hij in opmerkelijke bogen en plooiën te vormen.

Titel kunstwerk	Stolsel (Fossiele Vormen)
Naam kunstenaar	Carel Kneulman
Gemaakt in	1966

Dit bronzen beeldhouwwerk van Carel Kneulman (1915-2008) bestaat uit enkele donkere, aan elkaar verbonden, liggende, ruwe vormen. Hierin zijn onder meer een versteende vogel en mogelijk een liggende, menselijke figuur te onderscheiden. Kneulman was een van de grote vernieuwers van de beeldhouwkunst na 1945. Zijn meest bekende beeld is 'Het lieverdje' uit 1959, dat in de jaren zestig bekend werd als middelpunt van de Provo-protesten op het Spui in Amsterdam.

Titel kunstwerk	Keramische fries
Naam kunstenaar	Henk Tieman
Gemaakt in	1980

Het Keramische fries van Henk Tieman (1921-2001) werd in 1980 gemaakt voor het gebouw Biotechnion op De Dreijen. Het fries bestaat uit handgevormde grijze gebakken tegels, waarvan er een aantal dikker zijn en een ander profiel hebben dan de overige en daardoor uitsteken uit de basis. Het keramiek is gemaakt bij de Delftse aardewerkfabriek De Porceleyne Fles, waar Henk Tieman jaren heeft gewerkt. Dit monumentale kunstwerk was integraal onderdeel van de architectuur van het Biotechnion. Bij de sloop bleek het niet mogelijk alle zestien panelen zonder schade te verwijderen. Jan van IJzendoorn maakte daarom een ontwerp van zes panelen, die recht doen aan de oorspronkelijke gedachte: ontwikkeling van eenvoud naar complexiteit. De panelen zijn bij hun herplaatsing aan de westkant van de campus gevat in roestend cortenstaal. Samen vormen de objecten nu twee accolades die ten opzichte van elkaar iets verschoven zijn.

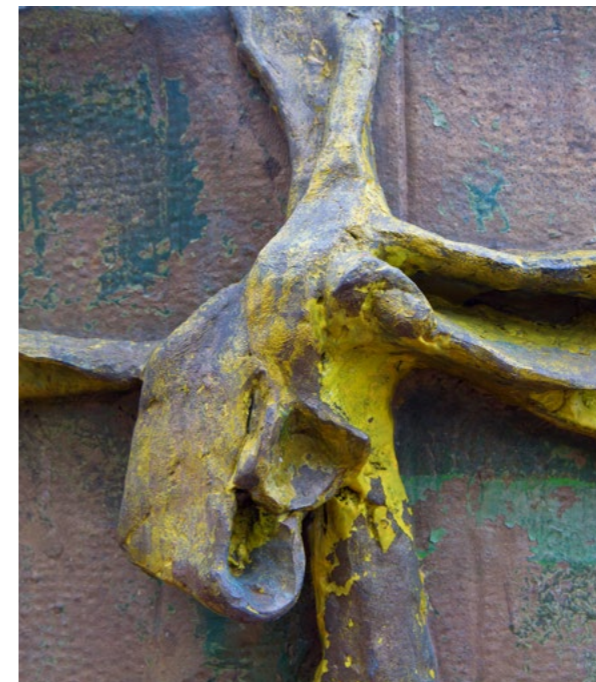
Titel kunstwerk	Bloemkelk en sterrenhemel
Naam kunstenaar	Vinh Phuong
Gemaakt in	1993

Het kunstwerk is gemaakt door Vinh Phuong (1959) voor de nieuwbouw van het Botanisch Centrum (Gebouw de Banaan) bij Arboretum De Dreijen in 1993. Het bestaat uit twee hoekige betonvormen, een staand en een liggend, waar een soort koperen hoorn tussen ligt. De kunstenaar beschreef dit als een bloemkelk. Oorspronkelijk stond naast de bloemkelk een groot bronzen schild. Dit schild is verdwenen. In het schild had de kunstenaar een gaatjespatroon in diverse cirkels aangebracht, dat bij tegenlicht de impressie van een sterrenhemel moest geven. De kunstenaar wilde met de 'zachte, gave elementen' van het brons 'tegen de stoere betonvormen' het contrast tussen het nieuwe, strakke en moderne gebouw en haar omgeving verbeelden.

Titel kunstwerk	Gedachtebank
Naam kunstenaar	Arjanne van der Spek
Gemaakt in	2003

De 'Gedachtebank' lijkt niet direct op een conventioneel kunstwerk. Op de oranje bank staat een stevig pakket dat met een soort lint is dichtgeknoopt. Op de bank zelf staat de verklaring: 'Gedachtebank; ter herinnering aan Bernardijn ten Zeldam-Hartelust (1928-1982)' aangeboden door de gelijknamige Stichting op 10 december 2003. Bernardijn werd geboren in Soerabaja in het voormalige Nederlands-Indië. Zij was verbonden aan de Landbouwhogeschool als hoofd-docent Tuin- en Landschapsarchitectuur. In 1973 werd zij de eerste vrouwelijke voorzitter van de Hogeschoolraad van Wageningen. Zij was de eerste vrouw binnen universitair Nederland met een dergelijk prominente functie. Door de kunstenares Arjanne van der Spek (1958) wordt hiermee een duidelijk statement gemaakt: als men plaats neemt op de oranje bank is het navoelbaar hoe Bernardijn ten Zeldam-Hartelust zich in het maatschappelijk verkeer geplaatst wist. Wat er in het pakket zit blijft een nieuwsgierig makende vraag. De 'Gedachtebank' stond oorspronkelijk bij het Bestuursgebouw op Duivendaal.

Titel kunstwerk	'Hebban olla uogala' ('Korenschoof')
Naam kunstenaar	Tine van de Weyer
Gemaakt in	1986

Vijfzijdig, diabolovormig beeld uit opengewerkte metaalplaat van Tine van de Weyer (1951). De techniek is edelsmeedwerk. De titel verwijst naar de oudste bewaard gebleven tekst in het Middeleeuws liefdeslied 'Hebben alle vogels' (nesten in aanbouw behalve ik en jij? Waar wachten we op?). Wageningen University&Research kocht het stalen object in 1988 ter gelegenheid van de renovatie van het Agronomiegebouw aan Haarweg 333.

Titel kunstwerk	'De appels der Hesperiden', Vruchtbaarheid
Naam kunstenaar	Nic Jonk
Gemaakt in	1967

Een bronzen sculptuur van gestileerde dansende vrouwen, de Hesperiden. Een van hen draagt enkele appels onder haar arm. Volgens de Griekse mythe bewaakten de Hesperiden, drie of zeven nimfen, de Boom met gouden appels. Het beeld, in donker brons, werd in 1967 gemaakt door Nic Jonk (1928-1994). De sculptuur staat op het gazon voor het Actio-gebouw.

Titel kunstwerk	Tectona grandis
Naam kunstenaar	Marinus Boezem
Gemaakt in	1993

Een stapeling van tien ronde steenschijven met inscripties van de Latijnse namen van bomen. De randen zijn ruw, het oppervlakte is gladgepolijst. De aangeduide bomen zijn: *Larix laricina*, *Catanea sativa*, *Tillia cordata*, *Populus nigra italica*, *Cedrus atlantica*, *Fagus silvatica*, *Quercus ilex*, *Fraxinus ornus*, *Platanus orientalis* and *Tectona grandis*. De laatste boom is de teakboom. Die kan wel veertig meter hoog worden. Het werk is aangekocht tijdens de tentoonstelling 'Beelden op de Berg' in 1993. Door hout als steen af te beelden verwijst de kunstenaar Marinus Boezem (1934) naar de geschiedenis, waaruit wij fossiele bomen en dieren kennen, en naar de toekomst, waarin hout weer een fossiel kan worden. Vergelijkbare schijven, onder dezelfde titel, liggen verspreid over het Ecuplein in Osdorp, Amsterdam. Grotere boomschijven in steen liggen bij de entree van het gebouw van de Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit aan de Geertjesweg in Wageningen.

Het werk van Marinus Lambertus van den Boezem (volledige naam) wordt in binnen- en buitenlandse musea tentoongesteld.

Titel kunstwerk	Zum Schlafen Gehen
Naam kunstenaar	Stefan Strauss
Gemaakt in	1993

Dit rechtopstaand boogvormig kunstwerk van 17 blauwe perspex ramen in een stalen frame wordt van onderaf belicht door een spot. Het is 260 cm hoog en 230 cm breed. Aan de voet liggen, dwars op het kunstwerk, twee blauwe stalen buizen van vijf meter lengte op de grond. De titel van het kunstwerk van de Duitse Stefan Strauss (1957) is 'Zum schlafen gehen' ofwel 'Gaan slapen'. Het stalen object werd in 1993 geplaatst aan de rand van terrein Duivendaal in het centrum van Wageningen. Sinds 2016 staat het op Wageningen Campus.

Titel kunstwerk	Aardgebonden
Naam kunstenaar	Jan Praet
Gemaakt in	1996

Werken van de in Italië levende, Belgische kunstenaar Jan Praet (Eisden 1955) zijn heel herkenbaar in hun materiaal, vorm- en figuratieve themakeuze. Zijn mensfiguren krijgen door hun aankleding en houding een mythologische lading die kracht en beweging uitstraalt. De naam van het beeld is niet geheel zeker: het wordt ook De leermeester genoemd.

Op het plein voor de Leeuwenborch staat deze bronzen figuur met mijter, mantel en lans. Het is groot maar ook door zijn houding spreekt een intensiteit die de aandacht trekt. Het is wellicht daarom dat dit beeld in miniatuur replica gebruikt wordt als de Teacher of the Year Award die jaarlijks door Wageningen University & Research aan een docent wordt uitgereikt. Het beeld is in opdracht voor de Leeuwenborch gemaakt waar de Social Sciences Group gehuisvest is. Het werd op 19 september 1996 onthuld door hoogleraar Marktkunde en marktonderzoek Thieu Meulenberg ter gelegenheid van zijn afscheid.

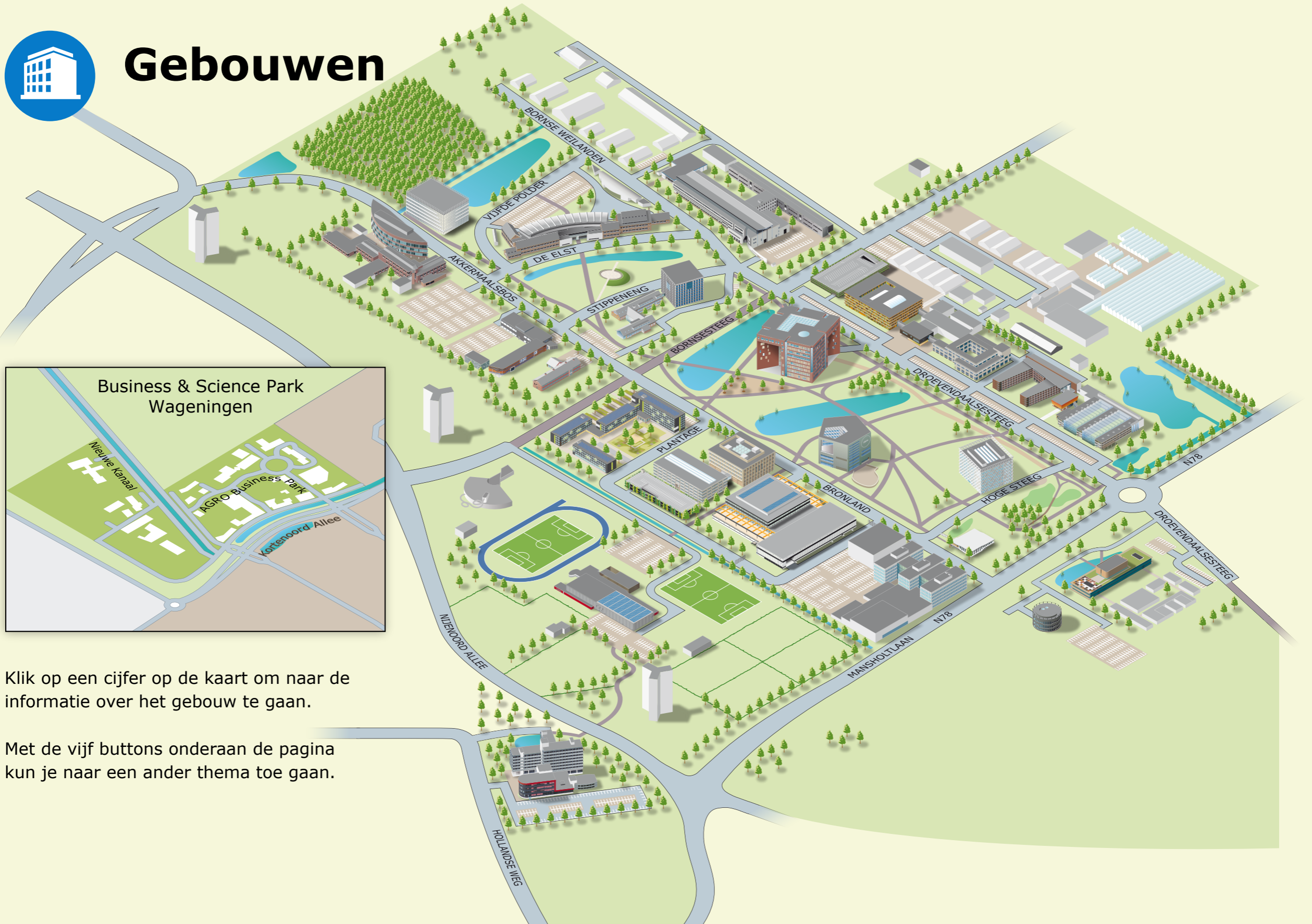
Titel kunstwerk	Turbulent Flow
Naam kunstenaar	Bart Lebesque
Gemaakt in	2022

Bart Lebesque is een metaalkunstenaar. De vorm van het kunstwerk is geïnspireerd op een fenomeen dat overal voorkomt, zowel in de kosmos als op aarde: turbulent flow. In water, in lucht en zelfs op andere planeten zie je de flexibele stroming terugkomen. Het staat symbool voor vooruit gaan en telkens terugkijken naar het resultaat. Het stalen werk is geplaatst in 2022 voor het nieuwste onderwijsgebouw Aurora.

Gebouwen

Klik op een cijfer op de kaart om naar de informatie over het gebouw te gaan.

Met de vijf buttons onderaan de pagina kun je naar een ander thema toe gaan.

Introductie thema Gebouwen

Wageningen University & Research (WUR) heeft altijd de ambitie gehad dat Wageningen Campus zou doorontwikkelen tot een hotspot voor innovatie en kennisdeling op het gebied van gezonde voeding en voedselproductie, natuurlijke hulpbronnen en leefomgeving. Met broedplaatsen voor jong talent, de vestiging van de R&D-centra van nationale en internationale organisaties en bedrijfsverzamelgebouwen voor o.a. MKB is Wageningen Campus uitgegroeid tot een van de 10 top-campusen in Nederland. Ook internationaal staat Wageningen Campus hoog aangeschreven als kenniscentrum voor voeding, agro- en voedselproductie, gezondheidswetenschappen, biobased producten, AI en leefomgeving.

Onstaan Wageningen Campus

In 2010 stelde de gemeente Wageningen het bestemmingsplan van Wageningen Campus definitief vast. Sinds 2000 was daar hard aan gewerkt. Belangrijkste aanleiding voor de ontwikkeling van de campus was de integratie in 1998 van de landbouwuniversiteit (nu Wageningen University) en de landbouwonderzoekorganisatie DLO (nu Wageningen Research) tot Wageningen University & Research (WUR). Het onderwijs van de universiteit werd verzorgd in tientallen gebouwen verspreid over Wageningen, waarvan de meeste aan renovatie en modernisering toe waren. Dat gold ook voor het onderzoeksdeel (Wageningen

Research), dat rond 1992 was begonnen onderzoekgroepen verspreid in Wageningen en over heel Nederland samen te voegen. Hiervoor realiseerde Wageningen Research moderne accommodaties op haar terrein ten noorden van Wageningen. Het lag daarom voor de hand dat Wageningen University haar nieuwe accommodaties ook op dit terrein zou vestigen. In 2010 koos het NIOO Wageningen Campus voor haar nieuwbouw. In de jaren erna vestigden zich steeds meer organisaties op het terrein.

Stedenbouwkundig ontwerp

Het stedenbouwkundig ontwerp sluit aan op de lijnvormige stegenstructuur van het historische cultuurlandschap waarin de campus ligt. Tussen twee van oost naar west lopende (klinker) wegen is een landschapsstrook ontworpen met monolieten die oprijzen uit het groen: hoge gebouwen zonder uitstulpingen in één type gevelbekleding. De eerste monoliet was Atlas dat in 2006 werd gebouwd bij de hoofdentree van Wageningen Campus. De landschapsstrook wordt geflankeerd door relatief lage bebouwing in lijn met de Wageningen Research-instituten die hier al aanwezig waren, zoals Lumen, Gaia en Radix. Alle gebouwen hebben hun eigen geschiedenis en kenmerken. Deze worden onder dit thema afzonderlijk besproken.

1

Gebouwen

Naam **Lumen, WUR-gebouw 100**

Lumen betekent 'licht' en is een uitstekende naam voor dit bijzondere gebouw. Het is in 1992 ontworpen door de Duitse architect Stefan Behnisch als voorbeeld van milieu- en mensvriendelijk bouwen. Drie verdiepingen, afgewerkt met hout, flankeren twee grote binnentuinen. Via galerijen en bruggen begroeid met klimplanten zijn de binnentuinen vanuit iedere ruimte bereikbaar. Michael Singer ontwierp betonnen bodemplaten voor de vijvers en tegels met bijzondere reliëf-structuren. Deze wekken de indruk dat het gebouw rond een archeologische vindplaats is gebouwd.

De grote vijver in de natuurtuin bij Lumen is een regenwaterbekken dat in verbinding staat met de vijvers binnen. Deze blijven daardoor op peil zonder aanvulling met leidingwater. Het oorspronkelijke idee was dat de vijvers en begroeiing zouden bijdragen aan een aangenaam klimaat in de kantoren. De praktijk was echter weerbarstiger. Lumen is daarom ook aangesloten op de warmte-koudeopslagring van WUR.

2

Gebouwen

Naam **Gaia, WUR-gebouw 101**

Gaia is de godin van de aarde uit de Griekse mythologie. Een passende naam voor een gebouw dat in 1998 de bodem-, water- en landwetenschappen van WUR zou gaan huisvesten. BD Architectuur heeft het gebouw ontworpen, waarbij duurzaam bouwen één van de uitgangspunten was. Het ontwerp voor dit energiezuinige gebouw draait om het centrale atrium. Hier gaat de lucht uit de kantoren naar het dak van de laboratoria waar warmte wordt teruggewonnen. De glazen lift voert bezoekers langs een watercascade en een serie bodemprofielen.

In 2014 werden Gaia en Lumen verbonden met een gezamenlijke entree, waarboven het World Soil Museum wordt gebouwd. Hier zijn duizenden bodemprofielen te zien die over de hele wereld zijn verzameld. EGM architecten heeft het museum ontworpen, dat als een dikke zode tussen Gaia en Lumen zweeft. Met haar opvallende façade van banen in oranjetinten is het gebouw een metafoor van een bodemprofiel.

Naam **Atlas, WUR-gebouw 104**

Atlas, de Griekse god met een wereldbol op de rug, is de naam van het robuuste gebouw bij de entree van de campus. Logisch als men bedenkt dat hier onder andere klimaatwetenschappen gevestigd zouden worden. Rafael Vinoly Architects heeft de blikvanger ontworpen met als opdracht prioriteit te geven aan duurzaamheid en een flexibele ruimte indeling. Door aansluiting op de warmte-koudeopslag is het gebouw heel energiezuinig.

Atlas was in 2006 de eerste monoliet op de campus: een gebouw zonder uitstulpingen uitgevoerd in één type gevelbekleding. Het betonraster aan de buitenzijde is een dragende constructie. Dit zou begroeid worden met klimplanten. Omdat er echter geen soorten bestaan die het gebouw over de volle hoogte in het groen kunnen zetten, is gekozen voor zelfverdichtend beton met een zelfreinigende afwerking. Een keer in de drie jaar wordt de 5500 m² beton en 4400 m² aluminium duurzaam gereinigd door te poetsen met warm water.

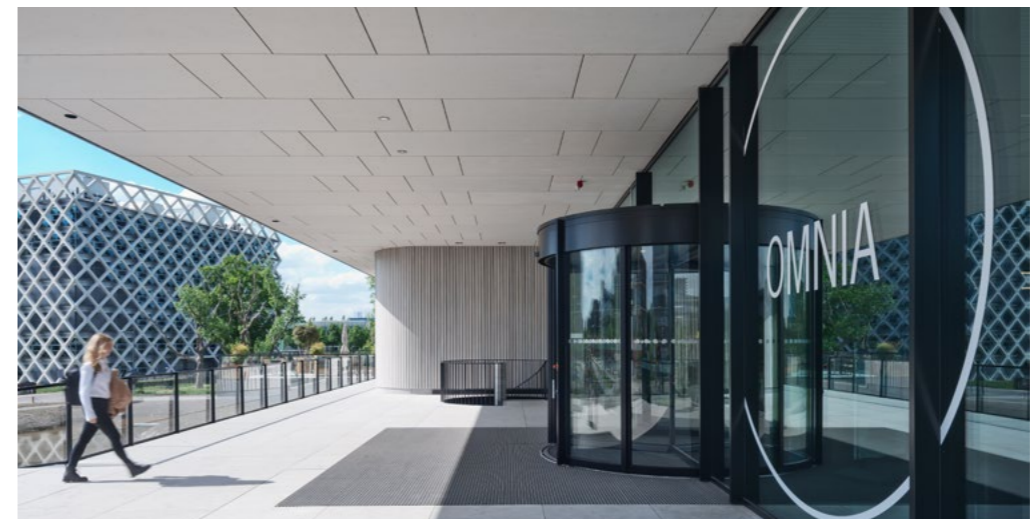
4

Gebouwen

Naam **Omnia, WUR-gebouw 105**

Omnia is het gebouw waar alles samenkomt, het hart van Wageningen Campus. Hier treffen wetenschap en maatschappij elkaar om de dialoog aan te gaan over actuele thema's. Het is de plek voor academische activiteiten en festiviteiten, zoals promoties en de dies natalis van Wageningen University & Research.

Het in 2022 in gebruik genomen gebouw is ontworpen door Broekbakema. Het transparante bouwwerk met uitzichten over de campus 'zweeft' in een natte natuurtuin. Het gebouw en haar omgeving voldoen aan de hoogste duurzaamheidseisen. Het vele groen en hout geven Omnia een natuurlijke uitstraling.

5

Gebouwen

Naam **Orion, WUR-gebouw 103**

Na oplevering van het eerste onderwijsgebouw (Forum) in 2007 bleven de studentenaantallen bij Wageningen University & Research toenemen. Ector Hoogstad Architecten kreeg daarom de opdracht een duurzaam gebouw te ontwerpen, waarin alle onderwijsvormen flexibel een plek konden krijgen. De in 2013 gerealiseerde, vijfkantige monoliet is bedekt met geëmailleerd glas. Bijzonder is het grote auditorium, waarvan de gebolde onderkant boven het restaurant hangt. De zaal heeft een waaiervorm die in zijn geheel ruimte biedt aan 720 personen, maar die ook kan worden opgesplitst in twee, drie of zes separate zalen met alle moderne voorzieningen.

Orion is zo ontworpen dat het energieverbruik minimaal is. De meest intensief gebruikte ruimtes liggen aan de noordkant. De vijf etages hoge patio, die zich buiten als een holte boven het auditorium bevindt, houdt de ruimtes aan de zuidkant vrij van direct zonlicht. Aan de westkant ligt een groot terras met windkering, dat toegang biedt tot het studentencafé The Spot.

6

Gebouwen

Naam **Forum, WUR-gebouw 102**

Forum is het eerste onderwijsgebouw op Wageningen Campus. Tot haar oplevering in 2007 fietsten studenten kriskras door Wageningen om onderwijs te volgen in de verspreid liggende gebouwen van Wageningen University. In Forum zijn de behoeften van de universiteit vertaald naar een breed palet onderwijsfaciliteiten en -ondersteuning. Als 'publieke plek' zijn in het Forum ook een aantal WUR-brede functies ondergebracht, zoals een bedrijfsrestaurant, het Grand Café, Servicepunt IT en WUR-Library.

Forum is een door Quist Wintermans Architecten ontworpen monoliet. Het kasteelachtige gebouw is in baksteen opgetrokken rond een hoog binnenplein, dat daglicht krijgt van twee reusachtige 'poorten'. Grote balkons en brede bruggen met studieplekken vormen een lijnenspel boven het plein. WUR-Library is een indrukwekkende open ruimte, doordat over een aantal verdiepingen een bolvorm is uitgespaard. De top van de bol is een grote lichtkoepel op het dak van Forum.

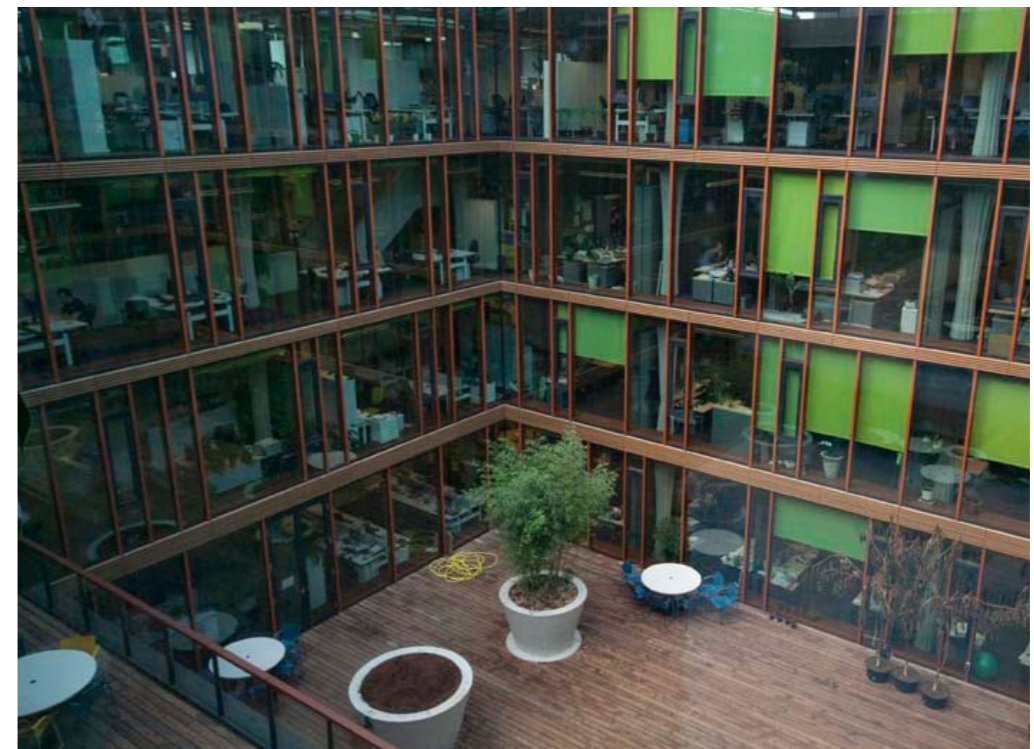
7

Gebouwen

Naam **Radix, WUR-gebouw 107**

In 2009 werd het gebouw, waar de wetenschappers van Wageningen Plant Research werken, gerenoveerd en uitgebreid om meer ruimte te maken voor de integratie met het Departement Plantwetenschappen van Wageningen University. Het complex kreeg de naam Radix, het Latijnse woord voor wortel. DP6 architectuurstudio ontwerpt de nieuwbouw, waarbij laboratoria en nevenruimten zó zijn geplaatst dat leerstoelgroepen en business units optimaal kunnen samenwerken en apparatuur delen.

Via de binnentuinen en de glazen gevel, bestaande uit ramen van vloer tot plafond tussen houten stijlen, komt overal daglicht binnen. Dit was het eerste gebouw met open kantoorruimtes om een flexibel en efficiënt gebruik van de beschikbare plekken mogelijk te maken. Door de glasgevels en de open ruimtes is letterlijk te zien wat er 'achter de muren' van het gebouw gebeurt. Gebruikers kunnen de ramen blinderen met schermen in diverse tinten groen. Het aanzien van het gebouw wisselt daardoor voortdurend, afhankelijk van de behoefte aan zon- en lichtwering.

Naam **Radix Nova, Serre, Klima en Agros
WUR-gebouw 109**

In de jaren '70 van de vorige eeuw bracht Wageningen University de ondersteuning van experimenten in de kassen en op de proefvelden samen onder de naam 'Unifarm'. Begin 2000 betrok Unifarm het gebouw uit de jaren '80, dat nu Radix Serre heet. Tegenwoordig faciliteert en begeleidt Unifarm het teeltkundig deel van al het plant- en gewaskundig onderzoek van Wageningen University & Research.

Behalve het personeelsgebouw omvat Radix Serre ook kassen. Het complex is vanaf 2019 vernieuwd met zeer energiezuinige kassen, waaronder kassen die veilig zijn voor experimenten met quarantaine organismen. Radix Klima faciliteert onderzoek naar insecten en klimaat, Radix Agros naar vollegrondsteelt en paddenstoelen. Radix Nova is in 2020 gebouwd om drie leerstoelgroepen van het departement Plantwetenschappen te huisvesten.

9

Gebouwen

Naam **Axis, WUR-gebouw 118**

Op de plek van Axis staan al sinds 1950 bedrijfsgebouwen voor agro- en food-technologisch onderzoek. In 1990 ontstaat het gebouw, waarvan de witte gevel is verlengd met een lange, open gewerkte muur. Destijds door Ruijsenaars Damstra architecten bedacht om een oud bakstenen gebouwdeel aan het zicht te onttrekken. Dit is later alsnog gesloopt.

Het ontwerp is gebaseerd op drie onderdelen die als assen van een grafiek samenkomen in een lichte, centrale hal. Dit heeft het gebouw de naam Axis opgeleverd, wat ook goed past bij de (agro)technologische wetenschappen die het gebouw altijd heeft gehuisvest. In de loop der jaren is de inrichting van het gebouw regelmatig aangepast om de nieuwste test- en laboratoriumfaciliteiten onder te kunnen brengen. In 2024 wordt een nieuw deel toegevoegd om in de groeiende behoefte aan onderzoekruimte tegemoet te komen.

Naam **Helix, WUR-gebouw 124**

In 2016 is het door Wiegierinck ontworpen gebouw Helix geopend. Het was vooral bestemd voor de huisvesting van onderzoek en onderwijs in de moleculaire wetenschappen. Omdat de helix ofwel spiraal de basisstructuur is van het macromolecuul DNA, de drager van erfelijke informatie, past de naam goed bij de functie van het gebouw.

De helixvorm komt ook terug in het ontwerp. Het bestaat uit vier hoge atria die om een centrale kern heen draaien. In deze atria bevinden zich ontmoetings- en vergaderruimtes. Aan de buitenkant is de schroefvorm van de helix te zien in afwisselende ruwe en gladde betonelementen en de plaatsing van de raampartijen van de atria. Door toepassing van technieken als warmte-koude opslag, betonkernactivering en LED-verlichting is Helix zeer duurzaam in gebruik.

Naam **Phenomea, WUR-gebouw 125**

In 2017 wordt Axis uitgebreid met Phenomea. Deze faciliteit staat vol met innovatieve apparaten om onderzoek te doen naar de kwaliteit en houdbaarheid van versproducten en het inzetten van robots binnen de agrofood sector. Daarnaast biedt het gebouw partners de gelegenheid workshops, trainingen en bijeenkomsten te volgen of zelf te organiseren.

Naam **Carus, WUR-gebouw 120**

In 2012 is de nieuwe onderzoeksfaciliteit, Carus, van het Departement Dierwetenschappen van Wageningen University klaar. Kort daarvoor zijn de medewerkers al verhuisd van de oude accommodatie aan de Marijkeweg in Wageningen naar hun nieuwe onderkomen, Zodiac, op de campus.

In Carus wordt onderzoek gedaan naar het gedrag en welzijn van dieren, de interactie tussen mens en dier en wat het meest geschikte voer voor dieren is. Carus betekent 'waardevol geacht' in het Latijn en associeert met 'to care'. Twee belangrijke uitgangspunten voor het dieronderzoek van WUR, dat in overeenstemming is met de hoogste wetenschappelijke, humane en ethische principes.

Naam **Innovatron, WUR-gebouw 121**

Dit gebogen, met blauw geschilderd hout afgewerkte gebouw is in dezelfde tijd als Axis gebouwd. In die periode, vanaf 1990, vonden bij Wageningen Research diverse reorganisaties plaats in de (agro)technische en technologische instituten. In het Innovatron komt de ontwikkelwerkplaats.

Tegenwoordig heet de ontwikkelwerkplaats: Technical Development Studio. TD-Studio ontwerpt en maakt apparatuur en instrumenten voor onderzoek en onderwijs die nergens te koop zijn. Ze beschikt over een modern machinepark en heeft het vakmanschap om samen met onderzoekers naar oplossingen voor hun technische vragen te zoeken. Dat kan variëren van complexe instrumenten tot service en reparatie van bestaande apparatuur.

Naam **Zodiac, WUR-gebouw 122**

De basis van Zodiac stamt uit de tijd dat het Rijk rond 1950 de gronden ten noorden van Wageningen aankocht voor landbouwkundig onderzoek. De bakstenen vleugels zijn uit die jaren. Deze delen zijn in de loop van de tijd gemoderniseerd en uiteindelijk met elkaar verbonden. In 2005 ontwerpt Ruijsenaars Architecten het huidige gebouw, destijds de locatie van het agrobiologisch onderzoek van Wageningen Research.

In de reorganisatie en integratie van de universiteit en Wageningen Research, voorafgaand aan de ontwikkeling van Wageningen Campus, werd het gebouw uiteindelijk bestemd voor het Departement Dierwetenschappen van Wageningen University. Zodiac, wat 'dierenriem' betekent, was al de naam van het voormalige gebouw van het departement aan de Marijkeweg in Wageningen. Rond de oplevering van de dierproeffaciliteit Carus in 2012 betrekken de medewerkers hun nieuwe accommodatie.

Naam **Aurora, WUR-gebouw 127**

Net voor de start van het collegejaar in 2021 opent Aurora, het derde onderwijsgebouw van WUR, haar deuren. Het gebouw is vernoemd naar Aurora, de Romeinse godin van de dageraad. Op een zonnige ochtend kun je zien waarom het nieuwe universiteitsgebouw haar naam heeft gekregen. Als de zon in het oosten opkomt, vult natuurlicht meteen grote delen van het gebouw. Aurora is ontworpen door LIAG architecten + bouwadviseurs.

Aurora is een duurzaam gebouw: het is bijna energieneutraal en gebruikt geen gas of fossiele brandstoffen. In plaats daarvan zijn er zonnepanelen in het dak geïnstalleerd, staan er twee warmtepompen in de kelder voor het verwarmen van water en is het gebouw aangesloten op het Warmte-Koude-Opslag netwerk van WUR.

Naam **Business & Science Park Wageningen (BSPW)**

Rond 1980 legde de gemeente Wageningen de basis voor een van de eerste kennisintensieve bedrijvenparken in Nederland: het Agro Business Park. Op het terrein in het noordwesten van Wageningen was al een aantal aan de agro-business verbonden bedrijven gevestigd. Zoals het hoofdkantoor van Alfa Accountants, rond WOII voortgekomen uit het Boekhoudbureau van het CBTB.

Uniek was toentertijd het concept van het Agro BTC, een verzamelgebouw waar jonge, innovatieve bedrijven niet alleen flexibel ruimte konden huren, maar ook gebruik konden maken van gemeenschappelijke facilitaire en secretariële diensten. Een concept dat later ook elders op Wageningen Campus is toegepast, zoals in Impulse en Plus Ultra. Rond 1990 is het park, dat tegenwoordig Business & Science Park Wageningen (BSPW) heet, flink uitgebreid. In 2018 werd BSPW onderdeel van Wageningen Campus.

Naam **Vitae, WUR-gebouw 123**

Op de plek van het huidige gebouw bouwde het Rijk rond 1950 het Proefstation voor de Akker- en weidebouw. In 1975 werd er een gebouw met vooral laboratoria naast gezet voor het net opgerichte Rijkskwaliteitsinstituut voor land- en tuinbouwproducten (RIKILT), dat ook het gebouw uit 1950 betreft. In 2005 ontwerpt Broekbakema de 'halve maan op pilaren' dat in verbinding komt te staan met het gebouw van 1975. Het geheel krijgt de naam 'Vitae', wat letterlijk vertaald 'van het leven' betekent.

Vanaf de straatkant is het gebouw uit 1975 ook te zien tussen de pilaren door en vanuit de transparante ontmoetingsruimte in de onderbouw van de 'halve maan'. In de bovenbouw zijn labs en kantoren gehuisvest. Na oplevering van de nieuwbouw in 2009 wordt het gebouw uit 1950 gesloopt. In 2019 fuseert RIKILT met het Laboratorium voor voeder- en voedselveiligheid van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit en gaat verder als Wageningen Food Safety Research.

Naam **Actio, WUR-gebouw 116**

Actio is ontworpen door de architect Peter Elemans, gespecialiseerd in het zoveel mogelijk licht naar binnen halen, terwijl warmte buiten wordt gehouden. Een witte dakbedekking en aansluiting op het WKO-systeem zorgen voor een duurzame koeling en verwarming van de ruimtes. Het nieuwe, 'zwarte' gebouw is in 2011 in gebruik genomen door het Facilitair Bedrijf (FB). In 2014 is de bestaande 'oranje' zuidvleugel opnieuw ingericht voor de IT-afdeling van het FB.

De ruimtes zijn ontworpen voor flexibel werken. Bij binnenkomst haalt een medewerker zijn spullen uit een locker of m² kastruimte en zoekt een plek die past bij zijn werkzaamheden op dat moment. Dat kan een plek in de open ruimtes zijn, een overlegplek of focusruimte. Het frisse, groene en huiselijke interieur, is ontworpen door de binnenhuisarchitecten van Rietmeijer. In 2021 is de indeling aangepast om ontmoeting en hybride werken nog beter te faciliteren.

Naam **Impulse, WUR-gebouw 115**

Op de plek van Impulse stond in de jaren '50 van de vorige eeuw een schuren-complex van Wageningen Research (WR). Na een verbouwing in 1990 tot kantoorruimte en restaurant trok de toenmalige Directie WR in het gebouw. Bijzonder was een grote vide op 'kelderniveau' met daarover een brug naar de kantoren op de begane grond. Na de integratie met Wageningen University vertrok de WR-directie en -staf naar het bestuursgebouw aan de Costerweg.

In die tijd ontstond het idee een plek te creëren waar student, wetenschapper en ondernemer elkaar kunnen ontmoeten, in gesprek gaan en elkaar inspireren. Een vrijplaats. SW-Architecten pakte dit idee op door in de vide een open lounge met arena te creëren: de Speakers corner. De binnenhuisarchitecten van Rietmeijer zorgden voor een uitnodigende, frisse aankleding. Ook de buitenruimte ademt de sfeer van 'vrijplaats', waardoor Impulse sinds de opening in 2012 is uitgegroeid tot hét podium voor iedereen met creatieve en innovatieve ideeën. Er zijn doorlopend activiteiten, die variëren van lunchlezingen en (avond)debatten tot lunchconcerten en exposities. In 2017 wordt Impulse verbonden met Helix.

Naam **Nexus, WUR-gebouw 117**

Nexus is eind jaren 60 van de vorige eeuw gebouwd. Het heeft veel verschillende groepen gehuisvest en veranderingen ondergaan. Jarenlang stond het bekend als het wisselgebouw. Het was een tijdlang verbonden met barakken en tot 2014 zat het vast aan het 'oranje' gebouw, dat nu de zuidvleugel van Actio is.

In dat jaar geeft architectenbureau Elemans het oude hoofdgebouw een metamorfose om het naar de volgende fase te brengen: Nexus. Het is nu het onderkomen van de aan WUR-gelieerde sociale en medische ondersteunende diensten, zoals de bedrijfsarts, studentenpastoraat en het kantoor van de studenthuisvesting.

Naam **Campus Plaza**

Campus Plaza is een multifunctioneel gebouw. Een deel bestaat uit studentenwoningen. Het terrein aan de achterzijde is ingericht als gemeenschappelijk gebied voor de bewoners en heeft een groen en glooiend karakter.

In het complex bevinden zich ook een kinderopvang, het vaccinatiecentrum en een lounge voor buitenlandse studenten. Rond een plein aan de voorzijde zit kleinschalige horeca en detailhandel, zoals een fietsenmaker en een boekenwinkel. De eigenaar, een buitenlandse organisatie, exploiteert en beheert het gebouw en het terrein via Nederlandse contractanten.

Naam **Sport Centre de Bongerd, WUR 130**

Begin jaren 70 van de vorige eeuw neemt Wageningen University het huidige terrein van Sport Centre de Bongerd in gebruik. Na de integratie met Wageningen Research wordt de sportaccommodatie toegankelijk gemaakt voor alle studenten en medewerkers van WUR en andere organisaties op Wageningen Campus. De laatsten maken vooral veel gebruik van de fitnessruimte.

In 2012 krijgt het gebouw een uitbreiding afgewerkt met larikshout. Dit leidt tot een verdubbeling van de fitness faciliteiten en twee extra sportruimtes. Ook het terrein ondergaat diverse veranderingen. Zo is de sintelbaan uit 1972 in 2006 vervangen door een blauwe kunststofatletiekbaan. SCB blijft letterlijk in beweging om aan de behoefte van (toenemende aantallen) sporters te voldoen. Dat varieert van het begeleiden van topsporters tot het ruimte bieden aan nieuwe sporten, zoals quidditch (zwerkbal), afgeleid van de Harry Potterfilms.

Naam **Leeuwenborch, WUR-gebouw 201**

De Leeuwenborch is ontworpen door ir. W.R. de Vries en gebouwd in 1974 als huisvesting voor de maatschappijwetenschappelijke leerstoelgroepen. Het gebouw is vernoemd naar het oude buurtschap dat in deze omgeving lag. Hoofdpzset van het gebouw was een centrale kern met daaraan drie vleugels. Deze komen uit op een plateau met eronder magazijnen en technische ruimten en erop collegezalen en een kantine. Karakteristiek was de rode beplating van de balkons.

Vanaf 2000 is het gebouw regelmatig uitgebreid en gerenoveerd. Daarbij is de rode beplating vervangen door een duurzame, lichtgrijze variant. De rode kleur komt hier en daar terug, zoals boven de hoofdingang en in de daklijn van de nieuwe, afgeronde vleugel rechts van de entree.

Naam **Plus Ultra I, II (en III in de toekomst)**

Plus Ultra I is in opdracht van Kadans Science Partner ontworpen door architectenbureau Wiegierinck architectuur stedenbouw. Het ruimtelijke ontwerp van het gebouw richt zich op synergie, ontmoeting, samenwerking en open innovatie tussen de verschillende bedrijven. Eind 2015 wordt Plus Ultra I opgeleverd, waar startende en volwassen kennisintensieve bedrijven en instellingen in de agro- en food-sector ruimtes kunnen huren, variërend van kantoren, onderzoekruimte tot technohallen.

Gezien de enorme belangstelling geeft Kadans Science Partner een paar jaar later opdracht aan Proof of the Sum Architecten om Plus Ultra II te ontwerpen. In 2020 wordt dit gebouw opgeleverd, dat met een luchtbrug verbonden is met Plus Ultra I. In Plus Ultra II heeft Wageningen University & Research ruimte gehuurd voor onder andere de StartHub, een incubator waar ondernemende studenten, PhD'ers en net afgestudeerden ondersteuning krijgen om hun innovatieve ideeën vorm te geven. Beide gebouwen en alle installaties voldoen aan de hoogste duurzaamheidscriteria (BREEAM en BIM). Inmiddels zijn er plannen voor een derde bedrijfsverzamelgebouw, Plus Ultra III. Dit gebouw komt op het grasveld voor Plus Ultra I en II.

Naam **HIVE, Unilever**

Eind 2019 opent Unilever het nieuwe onderkomen HIVE van haar R&D-vestigingen uit Vlaardingen, Poznan en Heilbronn. Paul de Ruiter Architects ontwierp de state-of-the-art onderzoeksfaciliteit voor gezonde en duurzame voedingsinnovaties in co-creatie met de aannemer, installateur en binnenhuisarchitect. Het gebouw is energieneutraal en bij oplevering het meest duurzame multifunctionele gebouw ter wereld. Het dak bestaat bijvoorbeeld uit zonnepanelen en de keukens zijn ingericht met apparatuur uit de vorige vestigingen. In de parkeergarage bevinden zich 129 laadpalen voor elektrische auto's.

Behalve duurzaamheid stond faciliteren van interactie centraal in het ontwerp, de reden van Unilever om zich op Wageningen Campus te vestigen. Bij binnenkomst in de zes meter hoge publieke hal staat openheid, transparantie en food-beleving centraal. Hier heeft een traditionele receptie plaatsgemaakt voor een royale bar. Iedere bezoeker, student of geïnteresseerde is welkom voor een kop thee of een gezonde lunch met direct zicht op de Pilot Plant, de mini-fabriek van Unilever. Zoals veel gebouwen op Wageningen Campus is HIVE BREEAM gecertificeerd.

Naam **Upfield**

In 2022 opent Upfield Food Science Centre haar deuren. Het ontwerp van Fokkema & Partners springt in op de visie van Upfield om een betere, op planten gebaseerde toekomst te creëren door nieuwe plantaardige voedingsmiddelen en duurzame verpakkingsmaterialen te ontwikkelen. Voor het ontwerp zijn duurzaamheid en het welbevinden van de medewerkers de belangrijkste uitgangspunten geweest. Daarbij is een balans gezocht tussen rationaliteit en ritme enerzijds en spontaniteit en variatie anderzijds. De gevel reflecteert deze ontwerpvisie met haar open, natuurlijke uitstraling in een ritmisch patroon van hout en groen.

Het interieur is zorgvuldig ontworpen met aandacht voor elk detail gericht op energie-efficiëntie met een lage milieu-impact. Met een nauw raster van sensoren wordt het binnenklimaat aangepast op basis van de aanwezigheid van mensen. Klimaatplafonds verwarmen in de winter en koelen in de zomer. Regen- en rioolwaterafvoeren zijn gescheiden voor hergebruik van het regenwater. Dit zijn enkele voorbeelden van het bijzonder duurzame ontwerp van dit ultramoderne gebouw.

Op Wageningen Campus wordt gebouwd volgens de BREEAM-richtlijnen. Deze richtlijnen helpen om duurzame gebouwen te realiseren met een minimale impact op het milieu. Zoals veel gebouwen op Wageningen Campus is Upfield BREEAM gecertificeerd.

Naam **FrieslandCampina**

In 2013 opent het R&D & Innovaton Centre van FrieslandCampina haar deuren als eerste gebouw op de businessstrip van Wageningen Campus. Het gebouw is ontworpen door OZ Amsterdam en omvat onderzoeksfaciliteiten, laboratoria, een pilot plant en kantoren. In het experience centre, de innovatiekeuken en proefbakkerij kunnen bezoekers en medewerkers van FrieslandCampina van over de gehele wereld in een inspirerende omgeving producten proeven, ruiken en voelen.

Al bij het ontwerpen van het gebouw is rekening gehouden met duurzaamheid. Behalve de warmte-koude-opslaginstallatie en zonnepanelen, wordt er groen gas gebruikt dat gemaakt is op boerderijen van leden-melkveehouders (inkoop via certificaten). Ook is het gebouw zeer goed geïsoleerd en wordt gebruik gemaakt van een innovatief adiabatisch koelsysteem. De verlichting is uitermate efficiënt en waar mogelijk is LED-verlichting gebruikt. Er zijn oplaadpunten voor elektrische auto's, fietsen en scooters. Om het fietsen te stimuleren, kan het personeel gebruik maken van douches.

Naam

Campus-oost

De interesse voor Wageningen Campus als vestigingsplaats blijft groot. Het WUR-terrein rond NIOO-KNAW en Aeres Hogeschool wordt daarom ontwikkeld voor de vestiging van organisaties met een focus op onderzoeks-, ontwikkelings- en/of innovatieactiviteiten. Ook komen er ongeveer 250 studentenwoningen. De voorgenomen bebouwing zal vanaf de Mansholtlaan in hoogte aflopen naar het oosten. Tussen de tuinen van de woningen aan de Grintweg, Wildekamp en Houtwal en de nieuwe bebouwing komt een brede strook groen, zodat het uitzicht zo aantrekkelijk mogelijk blijft.

De standaard voor duurzaamheid en duurzame mobiliteit zal hoog zijn. Parkeervoorzieningen zullen zoveel mogelijk onder gebouwen worden gerealiseerd. Ook worden strenge eisen gesteld aan de uitstraling en zullen lokale ecologische verbindingen worden versterkt.

Naam **Aeres Hogeschool**

Aeres Hogeschool Wageningen is een uniek, kleinschalig opleidingsinstituut voor docenten en kennismanagers in onder andere de groene, horeca- en producten en dienstensector. In 2013 betreft de school, die dan nog Stoas Hogeschool Wageningen heet, de nieuwe locatie aan de Mansholtlaan. De ontwerpers van het gebouw, BDG Architecten, nemen de onderwijsfilosofie van de school als uitgangspunt: ecologische intelligentie. Leren en ontwikkelen, menselijk gedrag, relaties tussen mens en natuur, ecosystemen en duurzaamheid vormen de basis voor de opleidingen en dus ook voor het gebouw.

Na de bolvorm is de cilinder de meest duurzame vorm: de verhouding van het vloeroppervlak is in relatie tot het geveloppervlak erg gunstig. Daardoor is het energieverlies via de gevels minimaal. De installaties zijn zichtbaar en op een slimme wijze geïntegreerd, waardoor het gebouw energiezuinig en duurzaam is. Ook is de cilinder niet-hiërarchisch: in dit lichte, ruime en gastvrije gebouw heeft iedere verdieping in essentie dezelfde vorm en hetzelfde uitzicht.

Naam

NIOO-KNAW

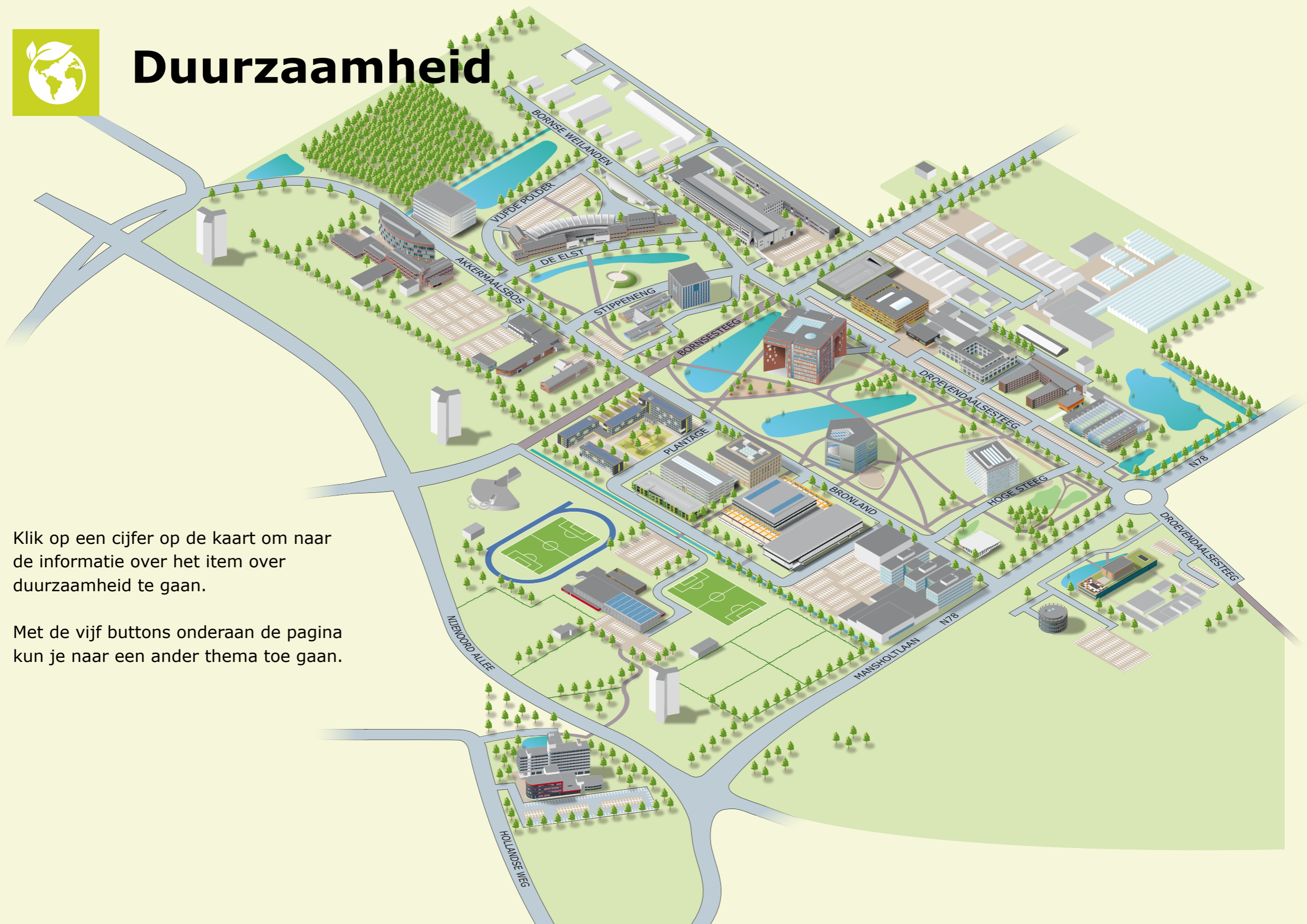
In 2011 wordt de nieuwbouw van het Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek (NIOO) geopend. Het door Klaus en Kaan Architecten ontworpen gebouw is een proeftuin voor ecotechnologie. Het heeft een experimenteel groen dak, maakt innovatief gebruik van zonne-energie en hanteert een andere kijk op 'afvalwater'. Ook de 'cradle to cradle-filosofie', het zoveel mogelijk gesloten krijgen van kringlopen (energie, water, voedingsstoffen) is een belangrijke inspiratiebron voor het gebouw.

Uitgangspunt voor het gebouw en het terrein zijn 'integrale duurzaamheid'. Dat kan met nieuwe (en nog niet volledig uitontwikkelde) technieken op het gebied van energieopwekking, duurzaam energiegebruik, watertechnologie, materiaalkeuze en CO₂-uitstoot. Maar ook met aandacht voor biodiversiteit op het terrein. Het gebouw is uitgegroeid tot een architectonische blikvanger die het ecologische onderzoek dat erin plaats vindt weerspiegelt. Het wordt vaak als voorbeeld gebruikt voor duurzaam bouwen.

Duurzaamheid

Klik op een cijfer op de kaart om naar de informatie over het item over duurzaamheid te gaan.

Met de vijf buttons onderaan de pagina kun je naar een ander thema toe gaan.

Introductie thema Duurzaamheid

Wageningen Campus is een van de 10 topcampussen in Nederland. Hier worden dagelijks verbindingen gelegd tussen onderzoek, onderwijs en bedrijfsleven, waardoor het omzetten van kennis in daadwerkelijke innovatie van producten, processen, technologieën en platforms wordt versneld. Onderzoek en onderwijs, spin-offs, NGO's en bedrijven werken hier samen aan thema's zoals gezonde voeding, circulaire economie en biodiversiteit.

Gebouwen, terreinen en bedrijfsvoering

Wageningen Campus past deze kennis ook toe bij de duurzame ontwikkeling van gebouwen en terreinen en in de bedrijfsvoering. Soms experimenteel, zoals bij NIOO-KNAW, dat diverse prijzen heeft gewonnen voor de cradle to cradle filosofie die is toegepast bij zowel bouw als bedrijfsvoering. Soms als koploper, zoals Wageningen University & Research (WUR), waar een WKO-ring voor de opslag van warmte en koude helpt bij het verwarmen en koelen van gebouwen. Hoewel het meestal niet zichtbaar is aan de buitenkant, scoort vrijwel elk gebouw bovengemiddeld op de duurzaamheidscriteria die ten tijde van het ontwerp en het bouwjaar golden. In het thema 'Gebouwen' staat hierover meer informatie.

Werken, leren en kennis delen

Wageningen Campus staat voor samen werken, leren en kennis delen. Een groot deel daarvan vindt plaats op locatie. Zoals het onderzoek en onderwijs dat gebruik maakt van de laboratoria, kassen, proefvelden en andere experimentele ruimtes op de campus. Dat betekent dat dagelijks duizenden mensen van en naar Wageningen Campus reizen met allerlei soorten vervoer. Verminderen en verduurzamen van deze verkeersbewegingen is een belangrijk thema van Wageningen Campus.

Locaties van de beschrijvingen

Binnen het thema 'Duurzaamheid' worden aspecten van duurzaamheid nader toegelicht aan de hand van fysiek aanwezige elementen op het terrein. De punten op de plattegrond vallen samen met zo'n element en linken naar de tekst over het onderwerp.

1

Duurzaamheid

Onderwerp

Warmte-Koude-Opslag (WKO)

Diverse gebouwen op Wageningen Campus worden verwarmd en gekoeld via de Warmte-Koude-Opslag (WKO)-techniek. Dit betekent dat warmte en koude diep onder de grond in bronnen wordt opgeslagen. Bij warmtebehoefte (winter) wordt het warme water opgepompt. Een warmte-wisselaar (TSA) draagt de warmte van het grondwater over aan het water van de interne gebouwinstallatie, die het water op 55 graden Celsius brengt. Het afgekoelde water gaat via de TSA terug in de koudebron. Als in de zomer juist koeling nodig is, werkt het proces omgekeerd.

In de Landschapstuin NL2120 staat een onderhoudsput van een koude bron van Wageningen University & Research (WUR) met een doorzichtige koepel. Hierdoor is een stukje van de techniek te zien. Deze put maakt deel uit van een WKO-ring, die in 2020 is opgeleverd, waarop alle WUR-gebouwen zijn of nog worden aangesloten.

Toepassing van de WKO-techniek kan jaarlijks miljoenen m³ aardgas en duizenden tonnen CO₂ besparen. Op termijn zullen daarom vrijwel alle gebouwen en kassen op Wageningen Campus voor verwarming en koeling gebruik maken van WKO.

Onderwerp

Duurzaam watermanagement

Op Wageningen Campus wordt het watergebruik op verschillende manieren gereduceerd. Zo wordt in de gebouwen Gaia, Lumen en het gebouw van het NIOO-KNAW waar mogelijk zogenaamd grijswater (zoals regenwater) gebruikt in plaats van drinkwater. Bijvoorbeeld voor het doorspoelen van toiletten of het aanvullen van de vijvers in de binnentuinen van Lumen. Het koelsysteem van het gebouw Vitae is ingesteld op minder waterverbruik.

Op de campus bevinden zich diverse grote waterpartijen. Deze maken deel uit van het ecologisch watersysteem van Wageningen. Via een netwerk van watergangen verzamelt regenwater zich in de vijvers en zakt naar het diepere grondwater. Regenwater vindt zo via de watergangen en het grondwater zijn weg naar bijvoorbeeld de grachten binnen de gemeente Wageningen.

Met sluisjes wordt het waterpeil op de campus gereguleerd om de ontwikkeling van flora en fauna in en rond de watergangen en -partijen te ondersteunen en stimuleren. Vooral in de natte natuurtuin bij Atlas is het belangrijk om een minimum waterpeil te handhaven zodat de bodem rond het systeem voor elektriciteit uit planten van Plant-e voortdurend nat blijft (zie ook de toelichting in het thema 'Het Verhaal achter').

Onderwerp

Duurzame mobiliteit

Voor het werken, studeren en ontmoeten op de campus is fysieke aanwezigheid vaak noodzakelijk. Het is daarom belangrijk dat Wageningen Campus goed bereikbaar is, liefst wel met zo min mogelijk vervoerbewegingen naar en op het terrein. De overstap naar duurzamer vervoer wordt daarom gestimuleerd: meer op de fiets en met trein en bus, en minder met de auto.

Voor woon-werkverkeer zijn er regelingen voor medewerkers zoals een bijdrage aan de aanschaf van een (elektrische) fiets via een fietsplan. Op het middenterrein van de campus hebben wandelaars en fietsers de ruimte. Het netwerk van fietspaden sluit zo veel mogelijk aan op het fietsnetwerk in de omgeving. Met provincie, gemeenten en vervoersmaatschappijen wordt gewerkt aan goede verbindingen per openbaar vervoer. Verder is een mix van digitale voorzieningen beschikbaar om plaats- en tijdonafhankelijk te werken.

Het streven is om het noodzakelijke autogebruik, bijvoorbeeld om met onderzoeksmateriaal op moeilijk bereikbare plekken te komen, zoveel mogelijk te verduurzamen. Met Mobility as a Service (MaaS) wordt gewerkt aan een breed aanbod van deelfervoer: voor het zakelijke vervoer kunnen medewerkers gebruik maken van elektrische deelauto's. Op de campus zijn laadvoorzieningen voor e-bikes en elektrische auto's. Degenen die met de auto naar de campus komen, kunnen met een bandenpomp op zonne-energie gratis hun banden op spanning houden. Dit bespaart brandstof en vermindert de CO₂-uitstoot.

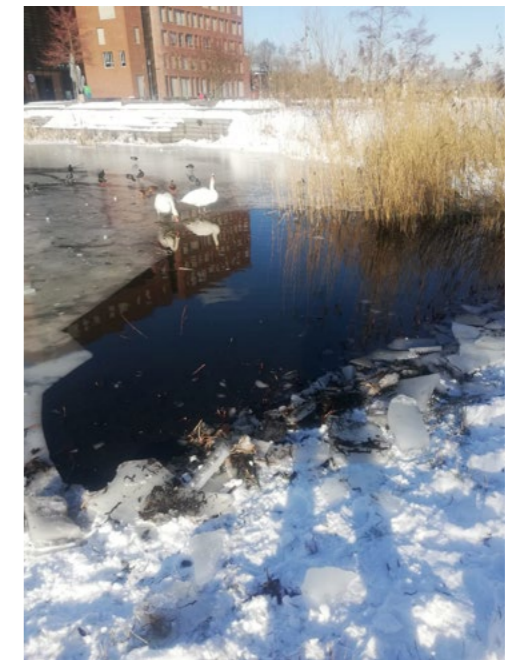
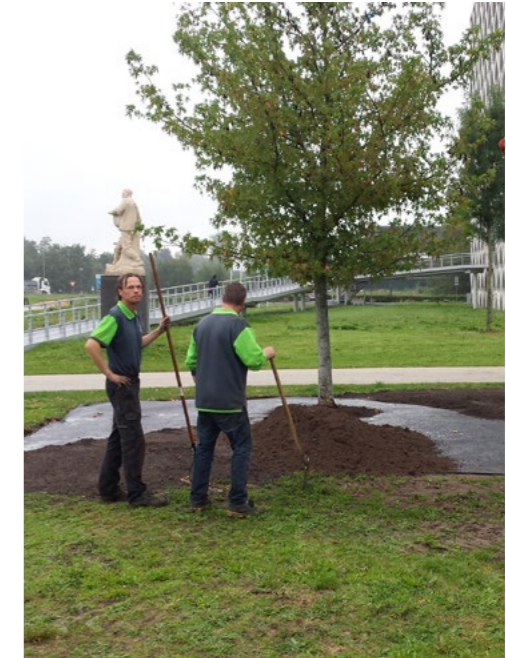
Onderwerp

Duurzaam beheer terrein

De terreinen rond de verschillende gebouwen van Wageningen Campus zijn ontworpen en aangelegd en worden onderhouden op een manier die past bij de organisatie en aansluit op de behoefte van de gebruikers. NIOO is bijvoorbeeld gericht op het creëren en in stand houden van inheemse ecosystemen op haar terrein. Bij Plus Ultra ligt het accent meer op ontmoeten en samenwerken tussen rustgevend groen.

De openbare wegen en parkeerplaatsen en de publiek toegankelijke groene ruimte van de campus bevinden zich grotendeels op het terrein van Wageningen University & Research (WUR). Het onderhoud van dit 'park' heeft WUR uitbesteed aan een hovenier, die samenwerkt met WUR-deskundigen. Beheerplannen zijn opgesteld voor de verschillende groentypes. Bijvoorbeeld voor het (gefa-seerd) maaien van bloemenweides, oevers van watergangen en vijvers, maar ook voor de natuurtuinen en de aanpak van invasieve exoten.

Het beheer gaat uit van duurzame en milieuvriendelijke onderhoudstechnieken zoals het stomen van onkruid en het terugdringen van Japanse duizendknoop. Bijvoorbeeld door deze met doek te verstikken of de wortels te elektrocuteren. Ook faunabeheer krijgt aandacht. Dat varieert van het milieuvriendelijk beheer-sen van plaagorganismen, zoals de eikenprocessierups, tot het ondersteunen van dieren die op en rond het terrein leven. Onder andere door het aanleggen van ecologische corridors.

Onderwerp

Zonnepanelen

Op veel gebouwen van Wageningen Campus liggen zonnepanelen. Soms leent een gebouw zich er niet voor of zijn er andere keuzes gemaakt, zoals een sedumdak. Op de daken van de monolieten (zoals Atlas, Forum, Orion) staan bijvoorbeeld veel technische installaties en is een groot gedeelte van glas om natuurlijk licht in het gebouw te laten vallen. Bij oudere gebouwen is de draagkracht van het dak vaak onvoldoende. Dan wordt het plaatsen van zonnepanelen overwogen – eventueel in combinatie met een sedumdak – wanneer het gebouw aan renovatie toe is.

Het plaatsen van zonnepanelen is een van de mogelijkheden om hernieuwbare energie te produceren. Wageningen University & Research heeft in eerste instantie vooral geïnvesteerd in andere opties, zoals de aanleg van het windmolenpark in Lelystad (2005) en de warmte- en koudeopslaginstallatie (WKO) op Wageningen Campus. Netto produceert WUR meer elektriciteit dan wordt verbruikt in de WUR-gebouwen. Onder het thema 'gebouwen' staan specifieke maatregelen in de verschillende gebouwen om het gebruik van fossiele energie terug te dringen.

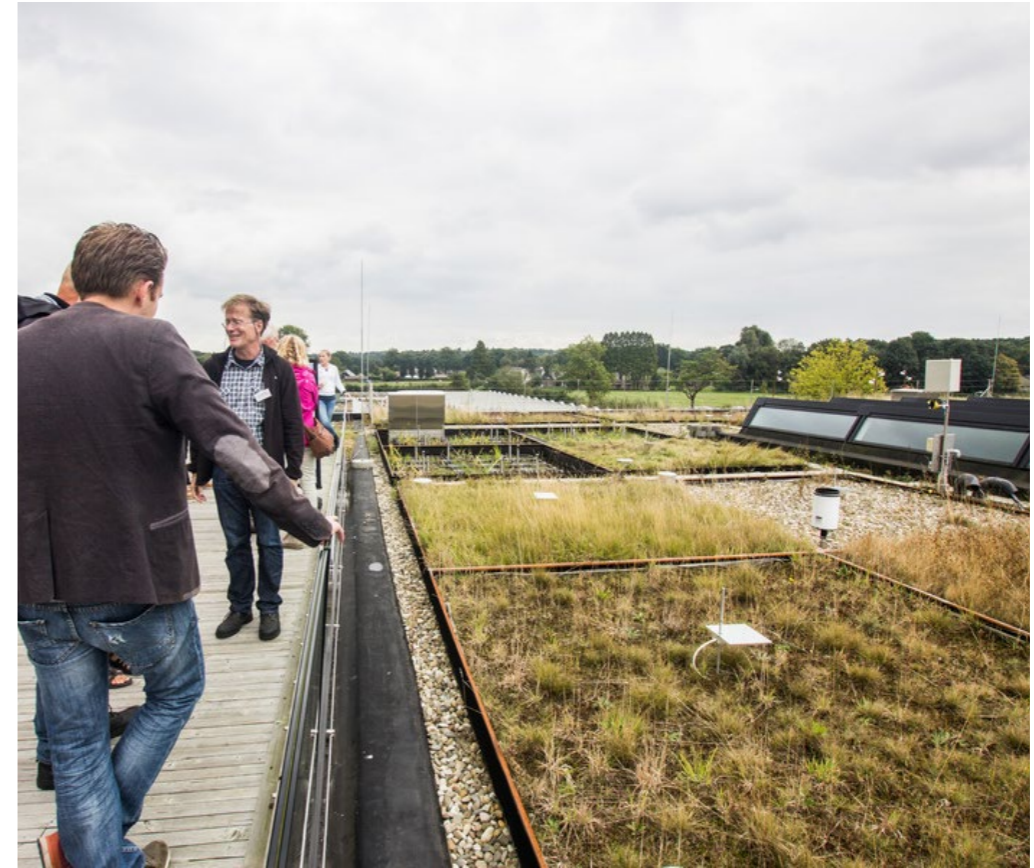
Onderwerp

(Ver)bouwactiviteiten

Op Wageningen Campus wordt gebouwd volgens de BREEAM-richtlijnen. Dit zijn richtlijnen die helpen om duurzame gebouwen te realiseren met een minimale impact op het milieu. De beoordelingscriteria van BREEAM hebben betrekking op een breed scala indicatoren variërend van energie- en watergebruik tot gezondheid en welbevinden. Gebouwen op Wageningen Campus die na oplevering BREEAM zijn gecertificeerd, hebben altijd een score excellent of outstanding gekregen.

Bij ieder gebouw ligt de nadruk weer op andere duurzaamheidsaspecten afhankelijk van de functies die het gebouw heeft. NIOO gebruikt het gebouw en omliggende terrein bijvoorbeeld om nieuwe natuur-inclusieve methoden te testen. Dat betekent dat er bewust ruimte voor biodiversiteit wordt gecreëerd op, aan of in het gebouw of de omgeving, zodat er meer planten- en diersoorten kunnen leven. Bij het thema 'Gebouwen' staat meer over hoe duurzaamheid bij de verschillende gebouwen invulling heeft gekregen.

Wanneer er gebouwd, verbouwd of gesloopt moet worden op Wageningen Campus vindt eerst een zogenaamd natuurwaardenonderzoek plaats. Op basis daarvan komt er een actieplan om eventuele negatieve effecten te compenseren. Zoals het plaatsen van mussenhotels of vleermuiskasten. Als het voor de (ver)bouw noodzakelijk is bomen te kappen, komt er een plan om deze te compenseren.

Onderwerp

Oplaadpunten

Op Wageningen Campus zijn elektrische oplaadpunten voor auto's en fietsen te vinden. De eerste laadpalen voor auto's werden door Wageningen University & Research (WUR) rond 2013 op de campus geplaatst. Ook zijn in de meeste fietsenstallingen oplaadpunten voor e-bikes beschikbaar.

Naarmate het gebruik van elektrische auto's stijgt – ook doordat WUR gebruik is gaan maken van elektrische deelauto's – neemt de vraag naar laadpalen toe. Voor de deelauto's is bij Impulse een laadplein aangelegd. Laadpalen vragen veel van het elektriciteitsnetwerk op de campus, daarom wordt er zorgvuldig omgegaan met uitbreiding. In de parkeergarage van Unilever zijn 129 oplaadpunten voor elektrische auto's beschikbaar.

Het is ook mogelijk een telefoon of laptop op het terrein op te laden. De oplaadpunten zijn te vinden in solar-picknicktafels. Deze staan in de landschapstuin NL2120 en in de buurt van het amfitheater.

Onderwerp

Grondstoffen- en afvalmanagement

Veel organisaties op Wageningen Campus werken aan een circulaire bedrijfsvoering. Dit betekent dat niet alleen de afvalstromen worden beheerst, maar ook dat er zo duurzaam mogelijk wordt ingekocht om reststromen te verminderen. Voortdurend wordt gezocht naar mogelijkheden om vrijkomende stromen te hergebruiken. Een onderzoeksgroep van Wageningen University & Research heeft bijvoorbeeld de Stichting 'Samen tegen voedselverspilling' opgericht. Samen met vele partners, van overheid tot bedrijfsleven, zijn al diverse resultaten vanuit onderzoek in de praktijk gebracht.

Onderzoekers werken aan nieuwe, natuurvriendelijke grondstoffen om restafvalstromen in het algemeen te verminderen. Wageningen Campus biedt allerlei mogelijkheden deze kennis om te zetten in nieuwe bedrijvigheid door bijvoorbeeld starters te ondersteunen die een bedrijf willen beginnen, zoals de Starthub en Startlife in Plus Ultra. Zo hebben studenten in samenwerking met een sociale werkplaats een project opgezet om nieuwe producten te maken van afvalplastic, dat onder andere uit de laboratoria van Wageningen Campus komt.

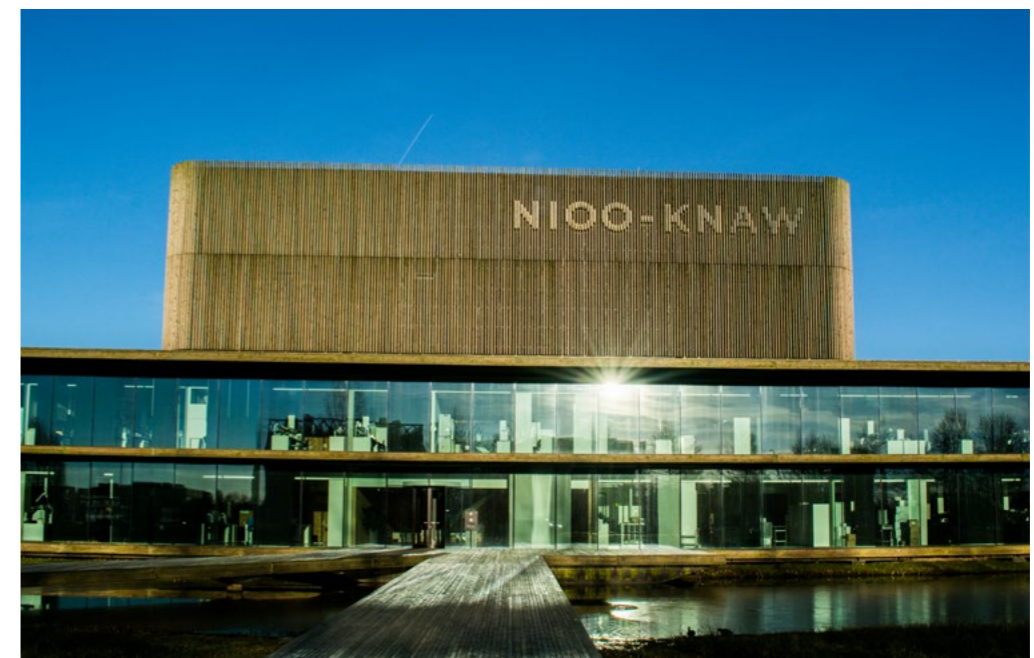
Onderwerp

Duurzame (bouw)materialen

Op Wageningen Campus wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van duurzame (bouw)materialen. Daarbij is de hele levenscyclus van het materiaal van belang. Dus niet alleen of het materiaal lang meegaat en weer opnieuw gebruikt kan worden, maar ook hoe het is geproduceerd: waar en hoe zijn de grondstoffen gewonnen, welke behandelingen heeft materiaal ondergaan, hoe is het getransporteerd en welk onderhoud vraagt het. Daarvoor is veel kennis nodig, die vaak nog volop in ontwikkeling is.

Zo wordt op Wageningen Campus bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar nieuwe, milieuvriendelijke grondstoffen en hergebruik van materialen, zoals plastic (zie ook: Grondstoffen- en afvalmanagement). Ander onderzoek kijkt naar vervanging van tropisch hardhout door hout uit ecologisch beheerde, bij voorkeur Europese bossen. Daarbij gaat het meestal om boomsoorten die zacht hout leveren. Dit hout heeft een behandeling nodig voor een langere levensduur. De technieken daarvoor worden ook steeds meer verbeterd.

Hout wordt veel gebruikt op Wageningen Campus. De gevelbekleding van de parkeergarage bij Radix bestaat bijvoorbeeld uit Accoya. Dit is gemaakt van zacht dennenhout geproduceerd in Nieuw-Zeeland, dat op een milieuvriendelijke wijze is verduurzaamd. De houten bekleding van het buitenmeubilair in de landschapstrook is van onbehandeld, Europees eiken. Dat blijft niet glad en kan bruine strepen geven van looizuur op het beton, maar is in alle opzichten wel uitermate duurzaam.

Onderwerp

Biodiversiteit

Biodiversiteit is het levende deel van de natuur en gaat over de variatie in leven op aarde, zowel op genetisch, soort- als ecosysteemniveau. Onderzoek laat zien dat de biodiversiteit overal op de wereld achteruit gaat. Op Wageningen Campus wordt gewerkt aan de ontwikkeling van kennis en methodes om bedreigingen aan te pakken zoals vermessing, verdroging, verzuring, vervuiling en versnippering.

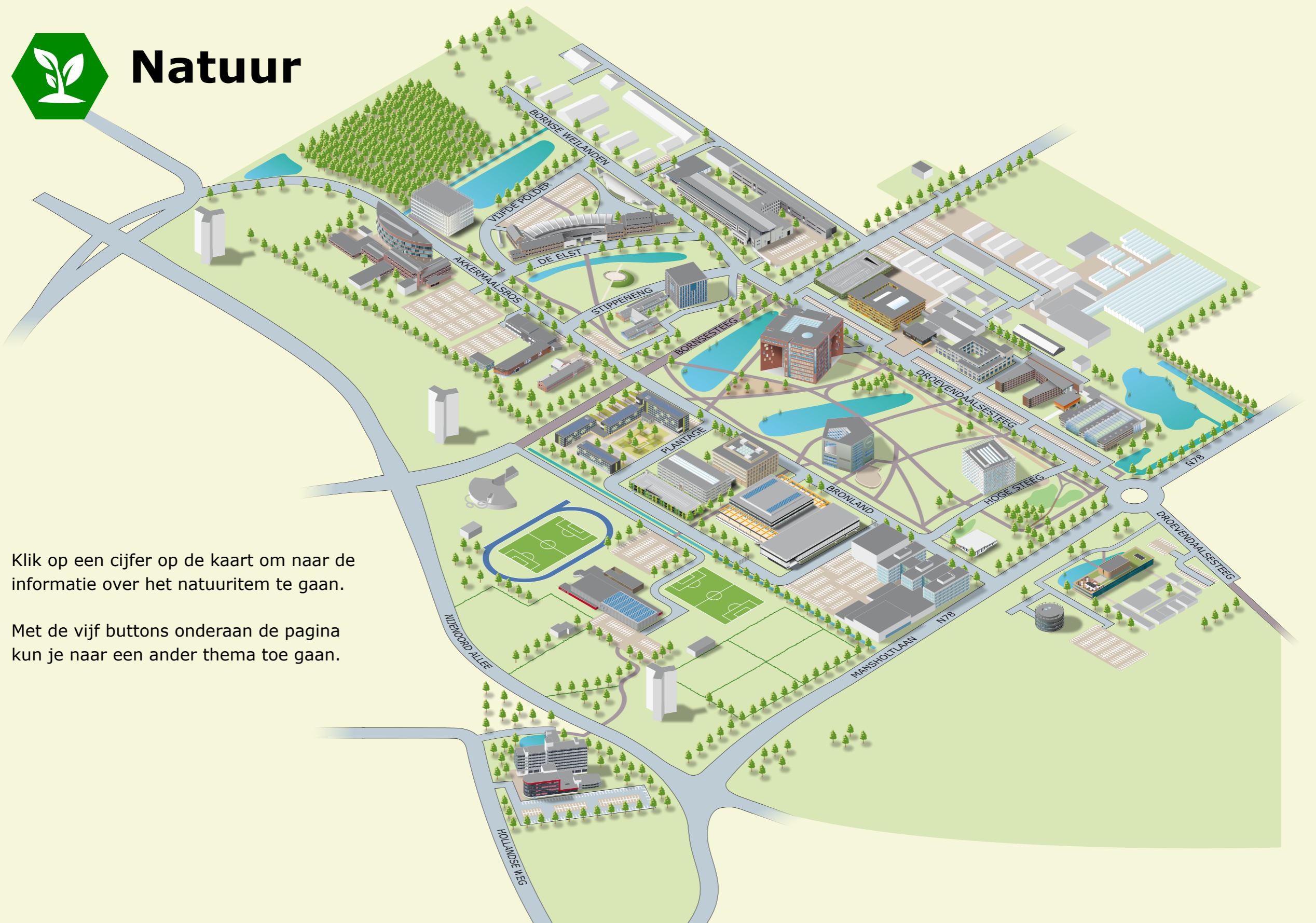
Het campusgebied zelf is van oudsher een relatief soortenarm ecosysteem van nat grasland en 'broekbos', dat vanaf de Middeleeuwen is ontgonnen om het geschikt te maken voor hooiland en hakhout. Bij de ontwikkeling van Wageningen Campus stonden er enkele onderzoeksinstituten met proefvelden. Sindsdien is er veel gebouwd en is het aantal gebruikers van het terrein enorm toegenomen. Desondanks bestaat het gebied nog steeds voor ca. 40% uit groen met een grote diversiteit. Er zijn natuurtuinen, bloemenweides, gemengde vegetaties van kruiden, struiken en bomen en vijvers met langzaam aflopende oevers. Meer hierover is te vinden onder het thema 'Natuur'.

Onderzoekers, docenten en studenten gebruiken de campus om te leren over biodiversiteit en daar onderzoek naar te doen. Soms in langlopende projecten, zoals het vogeltrekstation in het Dassenbos. Soms in kleine projecten of in practica. Groenbeheer gebruikt deze kennis om de biodiversiteit op de campus te behouden en waar mogelijk te stimuleren.

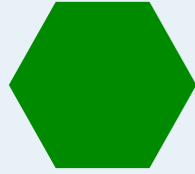

Natuur

Klik op een cijfer op de kaart om naar de informatie over het natuuritem te gaan.

Met de vijf buttons onderaan de pagina kun je naar een ander thema toe gaan.

Introductie thema Natuur

Wageningen Campus is net zo druk als het centrum van een grote stad, maar dan veel groener. Ongeveer 40% van de campus bestaat uit groen, in stedelijk gebied is dit circa 18%. Een groot deel van het groen op de campus is te vinden in de centrale landschapsstrook met de hoge gebouwen van Wageningen University & Research, de zogenaamde monolieten. Deze strook begint met de natuurtuinen aan de Mansholtlaan en eindigt bij het Dassenbos aan de westkant. Laanbomen, hagen, houtwallen en sloten flankeren de wegen. Zij vormen ecologische verbindingen met de natuur in de omgeving (Veluwe en Binnenveld).

Ontwikkeling van het gebied

Het oorspronkelijke ecosysteem van de campus is grasland en broekbos op 'licht basische kwelwatergronden'. Al sinds de vroege middeleeuwen is het gebied beter bereikbaar gemaakt door ontginningen en het rechte trekken van beken en wegen. Boeren gebruikten de graslanden als hooi- en weideland en het bos als hakhout. Halverwege de vorige eeuw vestigde het Rijk hier de eerste onderzoeksinstituten. Zij bewerkten en verrijkten de bodem voor proeven en kleedden de terreinen aan met sierheesters en bomen.

Bepanting

De bepanting op de campus is een weerspiegeling van het onderzoek op de campus. In de landschapsstrook staat een mix van kleurrijke wilde planten en sierplanten. Deze dragen bij aan de biodiversiteit, maar ook aan de beleving en waardering van het groen door de bewoners en bezoekers van de campus. De vijvers, die in verbinding staan met het ecologische watersysteem van Wageningen, bieden ruimte aan allerlei water- en oever-gebonden flora en fauna. Meer naar de randen van de campus, waar het rustiger is, ligt de nadruk op groenelementen met inheemse soorten.

Locaties van de beschrijvingen

Veel onderwerpen uit het thema 'Natuur' in deze iPDF zijn overal verspreid over de campus te vinden. Er is op de plattegrond echter maar één locatie gekozen die verwijst naar de beschrijving.

1

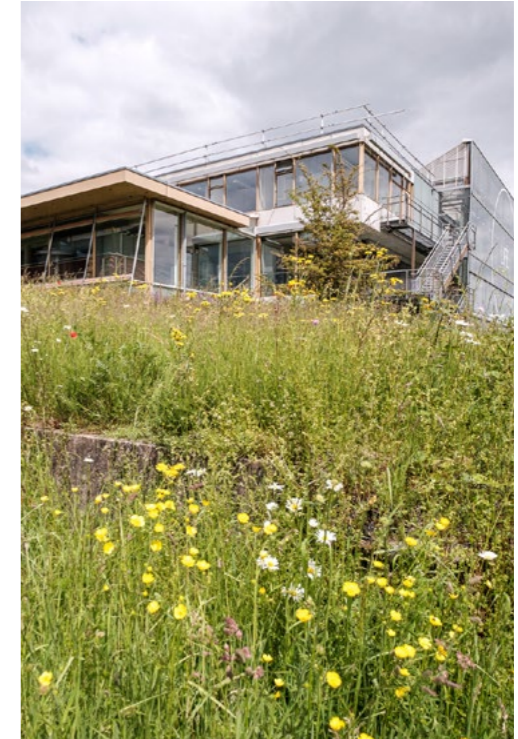
Natuur

Onderwerp

Natuurtuin bij Lumen

De natuurtuin bij Lumen is een heemtuin, die in 1998 is aangelegd naar een ontwerp van Ger Londo. Hij wilde onder meer laten zien hoe je met ecologische kennis agrarische en bouwgronden kunt 'teruggeven' aan de natuur. Door variatie in reliëf, (grond)water en bodem aan te brengen en voedselarme omstandigheden te creëren is hier een kleinschalig, gevarieerd landschap ontstaan. Deze oase van bloemrijk grasland, moerasbegroeiing en een houtwal trekt veel insecten, vogels en andere dieren aan.

Om de grond van de bloemenweides schraal te houden, wordt het grasland één of twee keer per jaar gemaaid met licht materieel. Het blijft even liggen, zodat zaden kunnen uitvallen, maar niet te lang om te voorkomen dat stikstof uitspoelt. Jaarlijks wisselende stukjes natuurtuin worden overgeslagen, zodat insecten en andere ongewervelden daar kunnen overwinteren. Het beheer van de houtwal richt zich op behoud van de karakteristieke gelaagde vegetatie, die allerlei vogels en kleine (zoog)dieren een leefomgeving aanbiedt. De houtwal beschermt de tuin ook deels tegen negatieve invloeden van buiten, waaronder stikstofdepositie.

2

Natuur

Onderwerp

Natte natuurtuin

Wie in 2015 Wageningen Campus opreed vanaf de Mansholtlaan zag links vooral grasland met een bosje en wat solitaire bomen. In 2016 was dat beeld compleet veranderd. Een pad leidt wandelaars via een zogenaamd knuppelpad over een waterloop omringd door bloeiende oevers. De tuin is voortgezet onder de brug naar Atlas en rond Omnia.

De tuin speelt in op de natuurlijke condities van het terrein. Hier komt namelijk kwelwater aan de oppervlakte. In de waterloop verzamelt zich de kwel, waardoor een stromende, meanderende beek ontstaat. Deze dynamiek en het zuivere, voedselarme kwelwater dragen bij aan de biodiversiteit in de tuin. Met sluisjes kan het waterpeil worden geregeld. De bodem wordt schraal gehouden door een of twee keer per jaar te maaien en het maaisel af te voeren. In het midden van de natuurtuin is 'het bosje' behouden waar vogels en kleine (zoog)dieren zich kunnen vestigen.

3

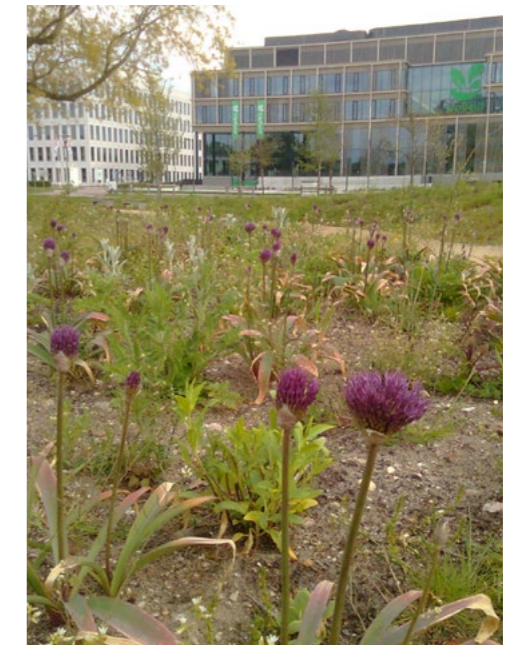
Natuur

Onderwerp

Bloembollen

Tijdens de aanleg van Wageningen Campus zijn op enkele plekken velden van narcissen in het gras geplant. Door veranderend gebruik van de grasvelden, zijn deze langzaam maar zeker verdwenen. In 2017 plantten alumni van Wageningen University & Research (WUR) een grote variatie bloembollen in banen vanaf het kunstwerk 'de Zaaier'. Het idee en ontwerp van deze 'zaaisporen' kwam van Peter Kurstjens en Jan van IJzendoorn (stichting Ruimte Denken) ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van WUR. De banen zijn in de loop van de jaren regelmatig hersteld en aangevuld met de soorten die het in de bodem ten zuiden van Atlas willen doen: krokus, narcis en sneeuwkllokje.

Bollen vormen een belangrijke voedselbron voor insecten in het vroege voorjaar. In 2021 is daarom als pilot een strook met wilde (stinsentuin)bollen in de berm langs de Bornsesteeg geplant. Dit sloeg zo goed aan, dat een inzamelactie in 2022 voldoende geld opleverde om een baan met stinsenbolletjes aan te leggen in de grasstrook langs de Droevendaalsesteeg. Grasvelden of -stroken met bolletjes worden meegenomen in de eerste maaibeurt van bloemrijk hooiland rond juni. Daarna wordt het als lage grasvegetatie bijgehouden. Dit bevordert de verwildering van de bolletjes. In (semi-)sierbeplantingen zijn bolsoorten zoals Camassia en sierui opgenomen.

4

Natuur

Onderwerp

Groene daken

Op enkele gebouwen, zoals Lumen, NIOO en Omnia, is Sedum op de daken aangebracht. Ook de technische gebouwen van de warmte-koude opslag (WKO) zijn zo natuurinclusief mogelijk gemaakt met steenkorfmuren met klimplanten en een groen dak. De belangrijkste functie van een groen dak is het beschermen en isoleren van een gebouw. Hoewel Sedum de meest gebruikelijke soort is, zijn alle droogte tolerante en oppervlakkig wortelende soorten geschikt. Hierdoor kunnen relatief natuurlijke schraalgraslanden op de daken ontstaan. Van deze kleine, bloemrijke ecosystemen profiteren insecten en vogels.

Welk ecosysteem zich ontwikkelt hangt af van het gebruikte plantmateriaal, de helling en oriëntatie van het dak en het onderhoud. Alles wat het substraat, het drainagesysteem of de dakconstructie kan aantasten moet worden verwijderd. Zoals bladafval, dat het substraat verrijkt, en kiemplanten van bomen of grove kruiden. Inheemse kruidenmengsels vragen bovendien een dik substraat, waar een zware draagconstructie voor nodig is. Afhankelijk van de plek en het type dak verschillen de groendaken op Wageningen Campus daarom van samenstelling.

5

Natuur

Onderwerp

Landschapstuin NL2120

In 2020 bracht Wageningen Environmental Research (WEnR) het rapport 'Nederland in 2120' (NL2120) uit. Het is een visie van onderzoekers uit diverse vakgebieden op de ruimtelijke inrichting van Nederland. WEnR vertaalde dit in een landkaart die laat zien hoeveel groener Nederland over honderd jaar zou kunnen zijn als je op natuur gebaseerde oplossingen centraal stelt.

In de Landschapstuin is het dubbele dijk-principe van NL2120 toegepast, een principe om in (waterrijk) land nieuwe landschappen te creëren. Door strategisch aangebrachte lage hellingen ontstaat een 'binnenwereld', waarin de bezoeker kan rusten, ontmoeten en werken. Regenwater kan zich verzamelen in laagtes (wadi's), waardoor de paden meestentijds droog blijven. Het water wordt wel vastgehouden in het gebied zelf, zodat het lang vocht kan naleveren in droge tijden. Dit sluit aan bij de principes uit NL2120 voor de hogere zandgronden. De hoog-laag en droog-nat gradiënten met onderhoudsvriendelijke, bloemrijke graslanden bieden ruimte aan een grote variatie plant- en diersoorten. In een kunstmatige 'steilwand' kunnen specifieke bijen en insecten nestelen.

6

Natuur

Onderwerp

Bloemenweides en -velden

De centrale landschapstrook van Wageningen Campus bestaat voornamelijk uit grasland. Deels kort gemaaid als ligweides of evenemententerrein. Deels ruig uitgroeïend, zoals velden en stroken langs de vijvers en watergangen. Hier zijn wilde bloemenmengsels gezaaid, die in traditioneel beheerd hooiland op voedselrijke gronden voorkomen.

Het hooiland begint rond mei te bloeien en bereikt een piek in juni. Veel soorten zetten dan zaad en sterven langzaam af. Door te maaien komt licht en lucht in de grasmatten, wat de soorten ruimte geeft zich te verspreiden. Vaste planten bloeien daarna vaak nog een keer rond september. Een tweede snede in oktober voorkomt dat het hoge gewas 'plat slaat' (verslemt) en de bodem verstikt. Wisselende delen blijven ongemaaid als overwinteringsplek voor insecten.

Op sommige plekken zijn graslandsoorten gemengd met niet inheemse planten, bijvoorbeeld in de Landschapstuin. Deze zogenaamde bloemenvelden worden niet gemaaid, maar alleen in het voorjaar ontdaan van grove kruiden en houtopslag. Van maart tot november staan de bloemenvelden daardoor in bloei. Het hele jaar door kunnen insecten en kleine zoogdieren hier schuilplekken vinden.

Natuur

Onderwerp

Tijdlijn van de appelproductie

Een belangrijk onderdeel van Wageningen University & Research (WUR) is nog steeds het landbouwkundig onderzoek. WUR-onderzoekers ontrafelen de levensprocessen van plant en dier en bedenken methodes om deze te beïnvloeden. Doel daarvan is duurzame systemen te ontwikkelen voor het produceren van gezond voedsel.

De aanplant van appelbomen op Wageningen Campus illustreert dit. Het begint met wilde appels uit Kazachstan, waar zich het genencentrum van de appel bevindt. Door selectie en gerichte veredeling zijn hieruit onze huidige appels ontstaan. De productie werd verbeterd door nieuwe rassen op een krachtige en gezonde onderstam te enten: de hoogstam boomgaarden. Later zijn zwak-groeiende onderstammen ontwikkeld. Dit heeft tot de laagblijvende, gemakkelijk te oogsten boomgaarden geleid, die we tegenwoordig overal zien.

Op Wageningen Campus staan circa 100 verschillende historische en moderne appelrassen, waaronder de door WUR ontwikkelde Elstar. In de Landschpstuin NL2120 staan de wilde appelsoorten, de hoogstamappels staan bij Forum en het amfitheater en op The Field is een boomgaard van laag blijvende bomen aangelegd. De rassen zijn geleverd door het Wageningse Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN). Het CGN spant zich in de genetische diversiteit van land- en tuinbouwgewassen te behouden. 'Appel' is een van de collecties die WUR beheert.

Natuur

Onderwerp

Groene parkeergarages

De bovengrondse parkeergarages op Wageningen Campus, zoals bij Radix (P1) en achter Plus Ultra, hebben een zo groen mogelijke uitstraling gekregen. Een grote variatie klimplanten, zoals wingerd, Clematis en kamperfoelie-soorten, bedekt de gevels. Voor een goede, natuurlijke ventilatie van het gebouw mag niet alles dichtgroeien. Bij P1 zijn op deze plekken roosters van duurzaam hout (Accoya) aangebracht. In deze garage staan ook bakken met (bloeiende) heesters, aangesloten op een irrigatie- en voedingssysteem. De garage heeft daarvoor zowel aan de buiten- als de binnenkant een groen karakter.

Door parkeergarages te vergroenen passen ze beter in het omringende landschap, vooral als rekening wordt gehouden met natuurlijke elementen in de omgeving. Bij P1 is aan de kant van de Bornsesteeg een semi-natuurlijke (stinsen)bostuin aangelegd. Hierdoor ontstaat extra leef- en vestigingsgebied voor de flora en fauna uit de houtwal aan de overkant. Aan de oostkant zijn veel sierplanten gebruikt, wat beter past bij het onderzoek van het Wageningen Plant Research in het aangrenzende Radix. De garage achter Plus Ultra biedt nestelmogelijkheden en op de bloei komen veel insecten af. Daar kunnen de vogels uit de houtwal langs de Plantage van profiteren.

9

Natuur

Onderwerp

Solitaire en monumentale bomen

Op Wageningen Campus vind je vooral bomen in houtwallen en in rijen langs wegen en sloten, karakteristiek voor het voormalige, lijnvormige cultuurlandschap. Een aantal bomen, die er al stonden voor de ontwikkeling van de campus, is in het landschappelijke ontwerp geïntegreerd. Zoals bij de entree naar Unifarm, waar 6 monumentale bomen uit 1890 staan, en het groepje bomen ten oosten van Forum. Deze stonden in de tuin van een voormalige dienstwoning.

Sinds 2007 zijn verspreid over de campus ruim 100 nieuwe, vrij in het veld staande bomen geplant met voldoende ruimte om zich in volle omvang te kunnen ontwikkelen. Daarbij is gekozen voor soorten die in principe kunnen omgaan met de groeiomstandigheden op de campus: wisselend nat en droog met her en der ondoordringbare bodemlagen. Nieuwe soorten krijgen minstens 3 seizoenen de tijd om aan te slaan om te testen welke soorten echt geschikt zijn. Het resultaat loopt uiteen van fraai bloeiende insectenlokkers, zoals de honingboom, tot minder ziekte- en plaaggevoelige varianten van inheemse soorten, zoals de moerasedik, fladderiep en smalbladige es.

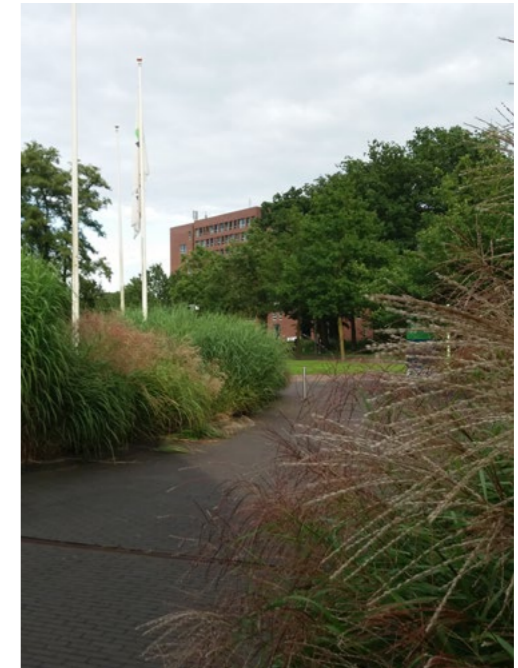

Onderwerp

Siergrassen

Geïnspireerd door Amerikaanse prairies zijn landschapsarchitecten siergrassen gaan gebruiken. Het zijn gemakkelijk te onderhouden planten met mooie wintersilhouetten. Ze worden daarom veel gebruikt in sierbeplantingen rond bedrijfsgebouwen. Zoals bij Plus Ultra en Campus Plaza.

Bij Axis en Helix staan grote groepen Miscanthus (olifantsgras) en Panicum virgatum (vingergras) als uitdrukking van het onderzoek in deze gebouwen. Dit zijn soorten die zeer snel groeien zonder dat ze veel water of mest nodig hebben. Ze zijn daarom interessant voor het leveren van biomassa, maar ook van grondstoffen voor biobased producten. Zoals bio-asfalt, waarin 50% van het op aardolie gebaseerde bitumen is vervangen door lignine uit Miscanthus. WUR doet hier onderzoek naar en heeft in 2017 's werelds eerste fietspad met een deklaag van lignine-asfalt aangelegd langs de Bornsesteeg.

Onderwerp

Vijvers

Op Wageningen Campus vind je diverse grote en kleinere vijvers. De oudste grote vijver ligt in de natuurtuin bij Lumen. Deze is in 1998 aangelegd en heeft een kleibodem. De vijver staat in verbinding met de vijvers in de binnentuinen van Lumen. Als het water daar verdampt, wordt het met het water uit de buitenvijver aangevuld. De kleine vijver in de Lumentuin is op grondwater uitgegraven. Hier komt schoon kwelwater omhoog, waardoor zich een bijzondere moeras- en oevervegetatie heeft ontwikkeld.

Van de vier grote vijvers in de centrale landschapsstrook ligt de vijver tussen Zodiac en Impulse er al sinds de jaren 60 van de vorige eeuw. De andere drie zijn tussen 2005 en 2010 uitgegraven als onderdeel van het ecologisch waterplan van Wageningen. De vijvers vangen water op en filteren dat, zodat het via het grondwater de grachten in Wageningen zuivert. Ook de kleinere waterpartijen in de zuidwesthoek van de campus maken deel uit van dit waterplan.

De vijvers hebben flauw aflopende oevers of plasbermen, die gefaseerd worden gemaaid zodat moeras- en waterleven betere kansen krijgt. De vijvers hebben zich daardoor van kale, op grondwater afgegraven kuilen langzaam maar zeker ontwikkeld tot kleine natuurgebiedjes. De grote vijver achter Zodiac sluit via een overgangsvegetatie aan op de flora en fauna van het Dassenbos

Onderwerp

Dassenbos en experimentele bostuin

Het Dassenbos is een 3,5 ha groot bosperceel. Op deze plek staan al eeuwenlang bomen. Soms op walletjes met daartussen sloten voor de afwatering (rabatten). Bijvoorbeeld voor eikenboompjes, waarvan de schors in de 18e en 19e eeuw werd gebruikt in leerlooierijen. In andere tijden maakte het deel uit van grotere bospercelen voor de jacht of hakhout. Rond 1930 is waarschijnlijk opnieuw een rabattenstructuur aangelegd. Na 1960 is dit niet meer als zodanig beheerd, waardoor de aanplant zich op een natuurlijke wijze verder heeft ontwikkeld.

Sinds 2013 heeft het NIOO (Nederlands Instituut voor Ecologie) een Vogeltrekstation gevestigd in het Dassenbos. Studenten leren daar vogels te ringen en onderzoekers verzamelen data over de rol van vogels in de verspreiding van infectieziekten. Ook wordt al jaren de bosstructuur en lichtinval gemeten. In 2022 is aan de noordkant een experimentele bostuin aangelegd. Studenten kunnen hier de ontwikkeling van de (dichte) aanplant van inheemse heesters en bomen naar bos volgen. Vanwege de onderzoek- en onderwijsactiviteiten zijn het Dassenbos en de experimentele bostuin niet toegankelijk voor publiek.

Onderwerp

The Field als natuurelement

'The Field' is een experimentele tuin, die studenten en onderzoekers ruimte biedt om ervaring op te doen met productie- en ecosystemen. De basis is een ontwerp van landschapsarchitect Fiona Morris (Atelier Rabbit). Haar uitdaging was met inheemse planten en oude watermanagementtechnieken de opgebrachte 'dode', dichtgeslagen en natte grond weer tot leven te brengen.

Het terrein is in 5 compartimenten verdeeld door walletjes met hagen van wilg en egelantier. De walletjes zijn opgeworpen van grond uit greppels die erlangs zijn gegraven. De greppels zijn verbonden met sloten en waterpartijen en komen uit op een griend, waarin het water zich kan verzamelen. Door natuurvriendelijke projecten, zoals de bloemenborders, de 'picking garden' en het voedselbos van Wageningen Student Farm, de bloemenweides en appelboomgaard is de bodemkwaliteit sterk verbeterd en de biodiversiteit toegenomen. Zo is in de vlechtheg aan de oostkant in 2022 een groot aantal eitjes van de sleedoornpage waargenomen.

Onderwerp

Houtwallen en stepping stones

Wageningen Campus ligt tussen de Hoge Veluwe en de Gelderse Vallei. Ten noorden van de campus ligt de ecologische corridor van de gemeente Wageningen die deze twee natuurgebieden met elkaar verbindt. Het lijnvormige groen, waaronder houtwallen, en groepen inheemse struiken (stepping stones) op de campus sluiten aan op deze ecologische structuren.

Houtwallen en 'stepping stones' worden onderhouden als 'bosplantsoen'. Dat betekent dat het hout in fases wordt gedund en oud hout wordt weggehaald. Daardoor komt licht en lucht in de beplanting wat ruimte geeft voor de uitgroei van nieuwe scheuten. Houtwallen met veel grote bomen, zoals langs de Bornsesteeg, worden als natuurlijk bos beheerd. Afgestorven of omgevallen hout blijft liggen, wat bijdraagt aan de biodiversiteit en ruimte geeft aan nieuwe planten. Alleen bomen en struiken die door hun standplaats in een houtwal of stepping stone een gevaar kunnen vormen voor de veiligheid, worden preventief gesnoeid of gerooid.

Onderwerp

Hagen en heggen

Tot de uitvinding van het prikkeldraad in de Eerste Wereldoorlog werden heggen en hagen gebruikt als afscheiding van erven en weilanden. Op Wageningen Campus zijn ze vooral gebruikt als scheiding tussen groen en verharding, zoals wegen, parkeerplaatsen en fietsenstallingen. In eerste instantie is hiervoor Veldesdoorn (*Acer campestris*) en Beuk (*Fagus sylvatica*) gebruikt. De laatste slaat moeilijk aan op de campus. De afgelopen jaren zijn voor nieuwe hagen mixen gebruikt van verschillende andere inheemse soorten, zoals haagbeuk (*Carpinus betulus*), liguster, gele en rode kornoelje, krentenboompje en berk.

Op sommige plekken zijn hele grasstroken vervangen door brede, los groeiende hagen van sierheesters. Daarvoor zijn soorten gekozen die relatief laag blijven en jaarrond aantrekkelijk zijn voor mens en dier. Bijvoorbeeld langs de zuidkant van de busbaan. Voor alle hagen en heggen geldt dat ze het uitzicht op het verkeer niet mogen belemmeren. Hier is het snoeibeleid op aangepast.

Onderwerp

Sierplanten

Behalve de bloemrijke hoilanden, die vooral in de zomer veel kleur geven aan de campus, vind je ook borders met bloeiende vaste planten en heesters of plekken waar sierplanten gemengd zijn met wilde bloemen (bloemenvelden). De beplantingen zijn zo samengesteld, dat het gewas snel sluit, waardoor onderhoud zich kan beperken tot het handmatig verwijderen van grove kruiden en houtopslag. Pas in het vroege voorjaar worden plantenresten verwijderd om licht en lucht te geven aan het jonge gewas. Hierdoor kunnen insecten en andere dieren het hele jaar voedsel en bescherming vinden in deze beplantingen.

Daglelie '*Wageningen Centennial*'

Daglelies groeien prima op de campus, worden bestoven door bijen en hommels en de bloemen zijn bovendien eetbaar. In juni en juli kun je ze op verschillende plekken op de campus zien bloeien. Ter ere van het 100-jarig bestaan van Wageningen University & Research selecteerde hobby-veredelaar Seerp Wigboldus een nieuw daglelieras in een project op The Field. Deze formeel geregistreerde *Hemerocallis* '*Wageningen Centennial*' staat in een border van het terras bij Impulse.

Onderwerp

Nestkasten

Op Wageningen Campus vind je veel nestkasten op bomen of bij gebouwen. Soms zijn ze geplaatst als mitigatiemaatregel tijdens renovaties of nieuwbouw. Zoals voor vleermuizen, mussen en uilen.

In 2019 zijn 100 nestkasten opgehangen die voornamelijk zijn bedoeld voor koolmezen. Dit netwerk wordt gebruikt in onderzoek en onderwijs om het gedrag van vogels in de bebouwde ('stedelijke') omgeving te bestuderen tijdens broed- en niet-broedseizoenen. De kasten hangen op drukke en rustige plaatsen, soms wordt voer aangeboden, licht aangebracht of een andere variabele toegepast om te kijken wat vogels afschrikt of juist aantrekt. De koolmezen kunnen bijdragen aan het ecologische beheer van plaaginsecten, zoals de eikenprocessierups, die helaas ook op de campus aanwezig is.

Onderwerp

Watergangen

Wageningen Campus ligt in een kwelgebied, waardoor het op sommige plekken heel nat kan worden. Om het (grond)water op de campus te managen zijn grote vijvers aangelegd. Oude en nieuwe watergangen zijn met elkaar verbonden en van sluisjes voorzien. Deze maken deel uit van het Wageningse watermanagementsysteem en liggen allemaal op het terrein van Wageningen University & Research (WUR). WUR onderhoudt daarom de watergangen, waarbij het Waterschap erop toeziet dat de doorstroming op orde is. Waar mogelijk zijn oevers langzaam aflopend of is een plasberm aangelegd ter bevordering van de biodiversiteit. In de centrale landschapstrook is dit niet haalbaar vanwege ondergrondse infrastructuur.

WUR maait een keer per jaar in twee fases de oevers van de watergangen. In het voorjaar de ene helft, steeds verspringend van de ene naar de andere oever, in het najaar de delen die in het voorjaar zijn overgeslagen. Hierdoor zijn er altijd genoeg plekken voor dieren om te schuilen en te leven. Als oevers sterk vergrast zijn, worden mineralen afgevoerd door ze twee keer per jaar helemaal te maaien. Dit verarmt de grond en vergroot de soortenrijkdom. De natte natuurtuin vormt een belangrijk onderdeel van het waterbeheersysteem. Bij grote neerslag kan de tuin onderlopen en zo water opvangen en vasthouden, waardoor er geen overstromingen plaats vinden.

Onderwerp

Laanbomen

Wageningen Campus ligt in een voormalig polderdistrict. Met sloten en wegen op wallen is dit al sinds de 12^e eeuw toegankelijker en productiever gemaakt. Langs de wegen en sloten werden bomen geplant. Voornamelijk nutshout zoals wilgen, elzen en populieren, die bijdroegen aan de waterhuishouding van het overwegend drassige gebied en bescherming boden tegen de elementen. Voor de toegangswegen naar landgoederen gebruikten de eigenaren statige bomen, zoals beuk en eik. De Bornsesteeg was bijvoorbeeld een eikendreef die van Wageningen naar kasteel Nergena liep, een 'versterkt huis' dat ten noorden van de campus lag.

Dit lijnvormige landschap met door bomen geflankeerde wegen vormt de basis van het landschappelijke ontwerp van de campus. De bomenrijen vormen migratieroutes voor vleermuizen en boom-gebonden soorten als eekhoorn en steenmarter. Afhankelijk van de soort bieden ze nestelmogelijkheden en voedsel, slaan ze CO₂ op en hebben een luchtzuiverende werking. Omdat de bomen langs de wegen staan is veiligheid belangrijk. Eens in de drie jaar worden daarom alle bomen gecontroleerd op hun gezondheid.

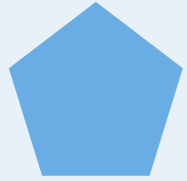

Het verhaal achter...

Klik op een cijfer op de kaart om naar de informatie over het item met een verhaal er achter te gaan.

Met de vijf buttons onderaan de pagina kun je naar een ander thema toe gaan.

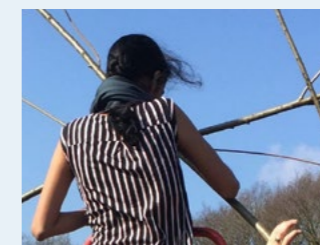
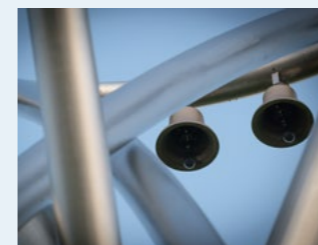
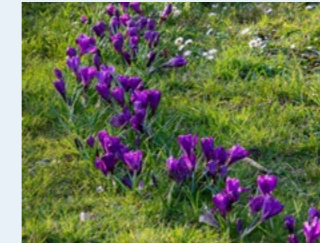

Introductie thema Het verhaal achter...

Her en der verspreid over de campus zie je soms iets staan waarvan je denkt: 'Wat is dat?' of 'waarom staat dat daar?' Meestal gaat het om creatieve uitingen van medewerkers en studenten naar aanleiding van een speciale gebeurtenis. 'Het verhaal achter...' vertelt je er meer over.

Elk jaar poppen nieuwe ideeën op om iets op de campus te plaatsen. Bijvoorbeeld om een lustrum van een vereniging te vieren, een bijzondere medewerker te herdenken of iets te laten zien van innovaties uit het onderzoek en onderwijs. Zoals de lichtjes die branden op energie van bacteriën rond plantwortels, de projecten op The Field en Science etalages. De objecten geven daarmee ook uitdrukking aan wat er achter de deuren van de gebouwen op de campus gebeurt.

Diverse objecten combineren functionaliteit met een mooie toevoeging aan het campuslandschap. Zoals de zitstenen, Social Sofa, het WUgenotenbankje en de windkering rond het terras bij Orion. Kijk ook onder de andere thema's als je iets ziet waar je meer over wilt weten en niet in deze lijst staat.

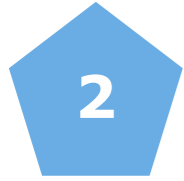
Het verhaal achter...

Object	'Buizen' van Plant-e in de natte natuurtuin
Initiatief	Plant-e
Jaar van plaatsing	2016

Een alumna van Wageningen University, Marjolein Helder, heeft haar promotie-onderzoek over energie die door planten wordt opgewekt vertaald naar een systeem voor duurzame verlichting: de 'Plant-e' technologie. Het systeem werkt rond de wortels van planten, waar elektrochemisch actieve bacteriën leven van de voedingsstoffen die de planten uitscheiden. Daar komen elektronen bij vrij. Een ondergronds slangensysteem vangt deze elektronen op en zet ze om in een elektrische stroom.

De bacteriën hebben een continu vochtige omgeving nodig. De natte natuurtuin bij Atlas bood de ideale omstandigheden voor een demonstratieopstelling. De stokken zijn de in- en uitlaten van het ondergrondse slangensysteem. De opgewekte energie gaat naar een schakelaar bij het informatiebord over de natte natuurtuin. Door op de knop te drukken gaan led-lampjes boven het bord branden. Bij extreme droogte kan het beekje in de natte natuurtuin droogvallen en werkt het systeem niet meer. Als dat gebeurt kan het enige tijd duren voordat het microleven rond de slangen is hersteld en de lichtjes weer gaan branden.

Het verhaal achter...

Object	Zaaisporen van voorjaarsbollen
Initiatief	Stichting Ruimte Denken
Ontwerp	Jan van IJzendoorn
Jaar van plaatsing	2017

Aan de westkant van Atlas zijn in 2017 bijna 19.000 bloembollen in de vorm van zaaisporen de grond in gegaan. Dit was een initiatief van de Stichting Ruimte Denken voor het eeuwfeest van WUR. De sporen waaiëren vanaf het beeld de Zaaier de ruimte in, zoals WUR haar kennis over de wereld verspreidt. In eerste instantie is een breed sortiment bollen uitgeteerd om te kijken welke soorten het doen op het soms vrij natte grasveld bij Atlas. Hoewel af en toe nog een kievitsbloem of lenteklokje opkomt, blijken narcissen en krokussen toch de blikvangers.

Donkergroen, dat in 2018 het groenonderhoud verzorgt op de campus, schenkt WUR voor haar 100-jarig jubileum nog eens 8.000 krokussen en 3.500 narcissen. De ontwerper en adviseur van Stichting Ruimte Denken, Jan van IJzendoorn en Peter Kurstjens, gaan daarmee aan de slag. Samen met een team alumni van WUR versterken zij de aanplant rondom de Zaaier en voorzien de verder weg gelegen sporen van extra krokussen.

Het verhaal achter...

Object	UniversiTREES en andere gedenkbomen
Initiatief	Organisatiecommissie 100 jaar WUR en anderen
Jaar van plaatsing	divers

100 bomen voor 100 jaar Wageningen University & Research (WUR) was een idee van een alumnus van Wageningen. WUR heeft dit idee omarmd en haar netwerk in beweging gezet om bomen te planten. Zo wordt langzaam maar zeker wereldwijd een bos van 'UniversiTREES' gecreëerd, dat de verbinding met Wageningen markeert.

Op 23 juni 2018 plant Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander een UniversiTREE op Wageningen Campus (de 'Koningsboom' bij Atlas). Het is een gummiboom (*Eucomnia ulmoides*), die rubber produceert waaruit harde 'plastics' kunnen worden ontwikkeld. In China gebruikt men de bast voor medicinale doeleinden. De *Eucomnia* maakte ook deel uit van een onderzoek naar nieuwe boomsoorten voor stedelijk gebied, die steeds meer last hebben van het veranderende klimaat. Daaruit kwam naar voren dat de gummiboom goed bestand is tegen tijdelijke wateroverlast en langere droogteperiodes, kenmerkend voor de groeiomstandigheden op de campus.

Ook elders op de campus zijn gedenkbomen geplant. Er staan meestal geen bordjes bij omdat die snel worden beschadigd of weggehaald.

Het verhaal achter...

Object	WUgenoten bankje met gedenkboom
Initiatief	Bank: Vereniging van WUR-hoogleraren en partners WUgenoten boom: Studievereniging Sylvatica
Ontwerp	Bank: Gabrielle Bartelse en Annet Kempenaar (WU-Landschapsarchitectuur) boomadvies: Leo Goudzwaard
Jaar van plaatsing	Bank: 2013 boom: 2015

Op de hoek van het evenemententerrein staat een eikenhouten bank in de vorm van een vraagteken. Een tekstplaatje vermeldt: 'WUgenoten bank / Constructie: G. Crum, Renkum'. De bank is een geschenk van de vereniging van hoogleraren en hun partners, de 'WUgenoten', ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van deze vereniging. De ontwerpers zijn Gabrielle Bartelse en Annet Kempenaar van Landschapsarchitectuur (Wageningen University Omgevingswetenschappen). Het vraagteken verwijst naar het onderzoek en onderwijs dat op de campus plaatsvindt.

Bij het bankje staat een fladder- of steeliep (*Ulmus laevis*). Studievereniging Sylvatica heeft deze in 2015 geplant ter ere van hun 75-jarige jubileum. Zij heeft zich daarbij laten adviseren door hun docent, de bosecoloog Leo Goudzwaard van WUR. De campus biedt de juiste groeiomstandigheden voor iepen, maar deze waren vanwege de iepziekte nauwelijks aangeplant. De iepenspintkever, die verantwoordelijk is voor de verspreiding van de ziekte, lijkt deze inheemse iep echter te mijden. Vanaf 2016 zijn daarom meer fladderiepen geplant, evenals door WUR ontwikkelde iepziekte resistente rassen.

Het verhaal achter...

Object	'Parasols'
Initiatief	Wageningen University & Research
Ontwerp	Bij Forum en Orion: Samosa – Ontwerp op maat
Jaar van plaatsing	2013 2018

De metalen parasols bij Forum, Orion en Atlas zijn voormalige rookplekken. Rond 2012 was het roken in gebouwen al (wettelijk) verboden, maar dat gold pas in 2020 voor het buitenterrein. Tot die tijd werden rookplekken gecreëerd met bushokjes, plekken in fietsenstallingen en onder de oversteek bij ingangen van gebouwen. Vooral dat laatste was een doorn in het oog van niet-rokers.

In 2013 gaan de bewoners van Atlas akkoord met een rookplek in het grasland tegenover de dienstingang. Het wordt een kleurige, metalen parasol boven een picknickbank omringd door inheemse heesters. In 2017 zijn Orion en Forum toe aan een vergelijkbare oplossing. Samosa maakt het ontwerp van de zeshoekige parasols van zinkkleurig RVS. Hieronder staan 4 eikenhouten banken met hoge rugleuningen, die enige beschutting bieden tegen zon, wind en regen. De parasol bij Atlas is uiteindelijk ook zinkkleurig geleverd. Het zijn nu plekken om lekker buiten te zitten ook al is het weer wat minder.

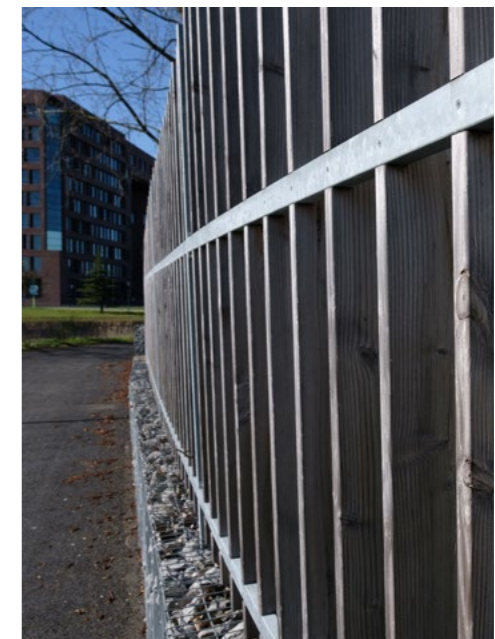

Het verhaal achter...

Object	Windkering terras Orion
Ontwerp	Studio Maatwerk
Jaar van plaatsing	2017

Het ruim 1000 m² grote terras rond Orion is door de zuidwest ligging een mooie, zonnige plek, maar ook een windvanger. Door het hoge gebouw zijn de windsnelheden veel hoger dan in open veld en ontstaan turbulenties in horizontale en verticale richting. Beschutting was nodig, maar wel met behoud van het uitzicht en het open, zonnige karakter van het terras.

Studio Maatwerk ontwierp de halfopen constructie, die de wind effectief breekt. Het windscherm is opgebouwd uit elementen met latten van Douglas-hout in verzinkt staal. De elementen zijn verbonden met staanders die door de steenkorven de grond in gaan. Doordat de Douglas-latten in de staalconstructie hangen, raken ze de steenkorven niet. De latten zijn verschillend van lengte, zodanig dat de bovenzijde een grote golfbeweging maakt over de steenkorven.

Het verhaal achter...

Object	Science etalages
Initiatief	Wageningen Campus Strategy werkgroep Communicatie & Hospitality
Ontwerp	Studio Maatwerk
Jaar van plaatsing	2017

In 2013 is een groot deel van de gebouwen en infrastructuur uit het 'Masterplan Wageningen Campus' opgeleverd en komt 'Wageningen Campus Strategy' uit. Dit geeft richting aan de volgende stap: de campus uitbouwen tot een kenniscentrum van wereldformaat. Hoofdthema's zijn bedrijvigheid aantrekken en de interactie tussen studenten, wetenschappers en ondernemers vergroten. Een van de ideeën is op het terrein beter zichtbaar te maken waar Wageningen Campus voor staat.

De vraag wordt voorgelegd aan Studio Maatwerk. Zij ontwerpen science-etalages, lichtbakken in campusblauw die de grote thema's van het Wageningse onderzoek uitbeelden. In de lichtbak zit een poster waarop drie beelden door elkaar lopen. Een paar meter voor de bak staat een frame met drie kijkglazen in de kleuren rood, groen en blauw. Elk van deze kijkglazen maakt een van de drie beelden op de poster zichtbaar. Dit symboliseert de verschillende perspectieven of 'brillen' waarmee je naar een probleem kan kijken. Ze nodigen uit een gesprek met elkaar aan te gaan over het onderwerp.

Het verhaal achter...

Object	BBQ's en vuurschalen
Initiatief	Wageningen University & Research
Ontwerp	Samosa - Ontwerp op Maat
Jaar van plaatsing	2013

In 2013 is al het cursorisch onderwijs van de universiteit ondergebracht in Forum en Orion en een groot deel van de docenten naar de campus verhuisd. De campus is net aangelegd en voelt aan als een groot, verlaten grasveld. Geen omgeving om buiten collegetijd samen gezellige dingen te doen. Studenten missen vooral een plek om te barbecueën.

In 2013 zijn daarom bij de Forumvijver 'braaien' geplaatst. Een grote braai op een betonnen voet direct op de grond om een vuurtje in te stoken en een kleine op een driepoot, waar je een rooster boven kunt hangen. Bewoners van de campus kunnen deze of andere BBQ-plekken reserveren via de receptie van Forum.

Het ontwerp van de BBQ komt van Samosa – Ontwerp op Maat. Zij kwamen tijdens hun stageperiode in de townships van Zuid-Afrika op dit idee. Samen met jongens die het timmermansvak wilden leren bouwden ze daar speelplaatsen voor de kinderen. Vanuit deze filosofie hebben ze een bedrijf in Nederland opgezet.

Het verhaal achter...

Object	Logo Landbouw Universiteit Wageningen
Initiatief	Wageningen University & Research
Ontwerp	Ad van der Have in samenwerking met Bas Neon (firma)
Jaar van plaatsing	2012

In 1995 viert de universiteit haar 75-jarig jubileum. Ter ere daarvan schenken de gemeente Wageningen, de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO, nu de researchpoot van Wageningen University & Research) en het Wageningse bedrijfsleven een beeld in de vorm van het toenmalige logo van de universiteit. Deze gestileerde W is van staal met een neon lichtbuis erin.

Het eerste logo stamt uit 1968, 50 jaar nadat het Rijk een Landbouw Hogeschool in Wageningen vestigt. Een simpele, opengewerkte lh van Landbouwhogeschool komt op de officiële papieren te staan. In 1986 mogen hogescholen zich universiteit gaan noemen. Het nieuwe logo verbeeldt de naam: Landbouwniversiteit Wageningen (LUW).

Als DLO en de universiteit in 1998 formeel gaan samenwerken bekrachtigen ze dit met een gezamenlijke huisstijl en logo: Wageningen UR onder een groene 'poort' op een blauwe basis. In 2016 gaan de twee organisaties door als één merk: Wageningen University & Research, ofwel WUR. Het logo blijft ongeveer hetzelfde, waarbij de nieuwe naam onder de 'poort' komt te staan.

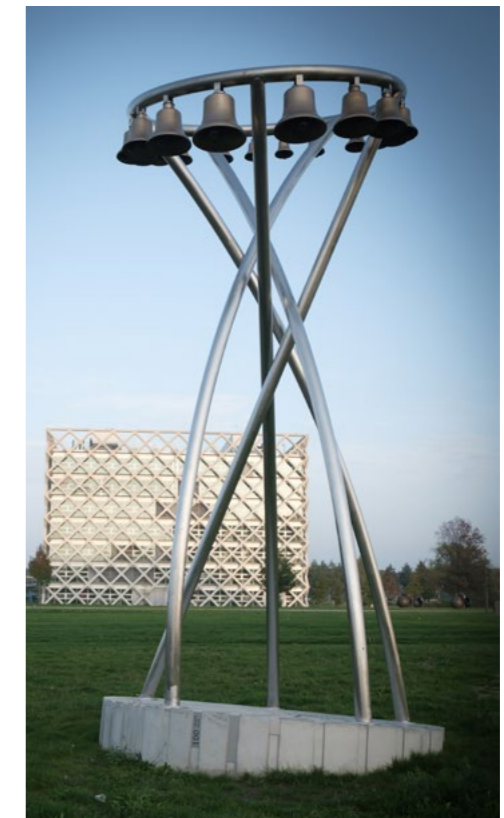

Het verhaal achter...

Object	Carillon
Initiatief	Universiteitsfonds Wageningen
Ontwerp	SW Architecten
Jaar van plaatsing	2018

Wageningen Campus heeft een carillon. Het idee komt van emeritus hoogleraar Rudy Rabbinge. Hij zag dat veel universiteiten een klokkentoren hebben met een carillon dat speelt bij officiële gebeurtenissen. Het Universiteitsfonds Wageningen (UFW) heeft het idee voorgelegd aan haar donateurs. Zij vonden het een goed plan de universiteit een carillon cadeau te doen voor haar 100-jarig bestaan. De achttien klokken spelen zo'n tien minuten tijdens feestelijkheden als de Dies Natalis en diploma-uitreikingen.

Het ontwerp is van SW Architecten uit Wageningen. De klokkentoren bestaat uit een buisvormige cirkel, die steunt op vijf gebogen stalen poten. Aan de cirkel met een diameter van drie meter zijn achttien klokken bevestigd, die ongeveer zeven meter boven de grond zweven. Het geheel rust op een scheef aflopende betonnen voet. De klokken zijn gegoten door de wereldberoemde Klokkengieterij Eijsbouts uit het Brabantse Asten.

Het verhaal achter...

Object	Anker H17
Initiatief	Studievereniging Heeren XVII
Jaar van plaatsing	(1995) 2014

De studievereniging Heeren XVII is in 1965 opgericht als studievereniging van de toenmalige studie Landbouwtechniek. De vereniging dankt haar naam aan het feit dat tijdens de oprichting alleen mannen (heren dus) deze studie volgden. Daarnaast was de studie Landbouwtechniek destijds de 17de studie in Wageningen.

De studievereniging heeft het anker in 1995 aangeboden aan de universiteit ter gelegenheid van haar zesde lustrum. Het is destijds geplaatst bij het Agrotechnion op de Dreijen, waar het symbool stond voor de verankering van de leerstoelgroepen, de studie en Heeren XVII in het gebouw. In 2014 verhuizen de leerstoelgroepen van Agrotechnion naar Axis op Wageningen Campus.

Tegenwoordig heten de studies Agrotechnology en Biosystems Engineering en zijn de betreffende leerstoelgroepen elders op de campus gevestigd. Het anker blijft echter achter Axis liggen als herinnering aan vervlogen tijden.

Het verhaal achter...

Object	Zitstenen
Initiatief	Wageningen University & Research
Ontwerp	Van Berlo (firma) in samenwerking met Ton Kooymans SW Architecten
Jaar van plaatsing	2008

Verspreid over Wageningen Campus zijn in 2008 vijftig uit beton gegoten stenen geplaatst. Ze hebben verschillende natuurtinten en zijn circa 80 x 50 x 40 cm groot. Iedere steen is voorzien van afdrukken van eikenbladeren en heeft een gepolijste, ovale uitsparing. De stenen zijn zo geplaatst dat je er alleen of gezellig in een groepje op kunt zitten.

Het verhaal achter...

Object	Social Sofa
Initiatief	KVL Wageningen Alumni Network
Ontwerp	Elise de Reu, Social Sofa (firma)
Jaar van plaatsing	2015

Dit kleurrijke mozaïekbankje heeft KLV Wageningen Alumni Network in 2015 aan Martin Kropff aangeboden ter gelegenheid van zijn afscheid als rector magnificus van Wageningen University & Research. De sofa is geplaatst bij de vijver voor Zodiac, naar wat bleek een perfect gekozen plek: Martins eerste werkplek in Wageningen was in het huidige Zodiac, in een kantoor dat nu uitkijkt op de sofa. Martin onthulde de sofa samen met Elise de Reu, scholier van RSG Pantarijn Wageningen, die het ontwerp voor de sofa heeft gemaakt.

Deze sofa is onderdeel van een serie van vier die verspreid staat door heel Wageningen. De social sofa is ontworpen om de strijd tegen de sociale verkilling meer elan te geven. Het publiek kon steentjes kopen en zelf plaatsen, waardoor zo'n bankje zowel een 'crowdfundingsproject' als een sociaal project werd. De opbrengst ging naar de productie van de documentaire 'Love to live', over de Wageningse Margreet Bos die door een aanslag invalide raakte.

Het verhaal achter...

Object	Amfitheater
Initiatief	Projectgroep Levendigheid Wageningen Campus Strategy 2013
Ontwerp	MTD Landschapsarchitecten en Sweco (firma)
Jaar van plaatsing	Theater en tekst: 2016 Overkapping: 2019

Het amfitheater biedt alle bewoners van Wageningen Campus een plek om elkaar te ontmoeten. De verzonken voorpleinen bij piramides in Zuid-Amerika waren de inspiratiebron voor het ontwerp. Ad van der Have, voormalig hoofd Gebouwen & Terreinen van Wageningen University, was deze op een van zijn reizen tegengekomen.

Louise Fresco, voorzitter Raad van Bestuur, kwam op het idee voor de spreuk op het amfitheater. Deze is van Francis Bacon (1561-1626), die als voorloper van de Verlichting de basis voor de experimentele wetenschap heeft gelegd. De tekst luidt: *In artibus et scientiis, tanquam in metalli fodinis, omnia novis operibus et ulterioribus progressibus circumstrepere debent* (Kunst en wetenschap moeten zijn als mijnen, waar het geluid van nieuw werk en vooruitgang van alle kanten wordt gehoord).

Impulse gebruikt het amfitheater als openluchtpodium voor kleinschalige activiteiten zoals toneelvoorstellingen, concerten en workshops. Om de mogelijkheden hiervoor te vergroten is in 2019 een flexibele overkapping geplaatst, ontworpen door Studio Maatwerk in samenwerking met de leverancier Trimmings.

Het verhaal achter...

Object	The Field
Initiatief	Wageningen University & Research
Ontwerp	Fiona Morris, Atelier Rabbit
Jaar van plaatsing	2015

In 2014 stelt Wageningen University & Research middelen en het ca. 1,5 ha grote veld in de zuidwest hoek van de campus beschikbaar om een lang gekoesterde wens in vervulling te laten gaan: het creëren van een experimentele tuin: The Field. Hier hebben 'campusbewoners' de ruimte om naast het reguliere werk en onderwijs hun ideeën en kennis in de praktijk te brengen onder het motto 'leren en delen'.

De meest actieve gebruiker van The Field is Wageningen Student Farm (WSF). In de afgelopen jaren is WSF uitgegroeid tot een grote groep enthousiaste studenten uit allerlei disciplines die wekelijks aan diverse projecten werken. Bijen houden, composteren en ervaring opdoen met paddenstoelenteelt, permacultuur, wisselteelten, bloemenborders en een pluktuin.

Medewerkers van WUR begeleiden en steunen WSF in haar activiteiten. Het Centrum van Genetische Bronnen Nederland (CGN) heeft hier een boomgaard geplant van ca. 80 appelrassen. Zij geeft cursussen in het onderhoud. De takken (tenen) van wilgen uit de griend worden gebruikt voor vlechtcurssussen. In een 'pipowagen' geeft WSF voorlichting aan kinderen.

Het verhaal achter...

Object	Walk of Fame
Initiatief	Universiteitsfonds Wageningen
Ontwerp	Wageningen University & Research
Jaar van plaatsing	2013

Dit pad bestaat uit op het oog normale grafietkleurige tegels. Wie beter kijkt ziet dat de tegels hier en daar zijn vervangen door plaquettes. Hierop staan teksten en illustraties over bijzondere momenten van studenten, medewerkers, verenigingen en andere aan Wageningen University & Research verbonden groepen.

Heb je ook wat te vieren of te gedenken, dan kan je dit met een gegraveerde steen in dit pad laten vastleggen. Het Universiteitsfonds Wageningen coördineert de aanvragen. Zij stort een deel van de plaatsingskosten in het Anne van den Ban Fonds, dat studenten uit ontwikkelingslanden steunt. In de loop van de tijd zal het pad de historie van WUR beschrijven aan de hand van gedenkwaardige momenten: de Walk of Fame.

Colofon

Fotografie

Overwegend Guy Ackermans

Droneopnames

Ergo Mediaproducties

Natuur en Duurzaamheid

Overwegend: Bobby de Vos, Michiel Peters & Elike Wijnheijmer

Specifieke bijdragen

Antonio Valente (Kunst 11, Groeipunten bij zonsondergang;
Kunst 12, Spijspot in schemer; Kunst 15, Roos voor Atlas)

Marcel Gerritsen (Kunst 40, Turbulent Flow)

Esther Dekkers (Natuur 3, Bloembollen vroege voorjaar)

Hans Hebbink (Duurzaamheid 7, solar table)

Vormgeving

Wageningen University & Research, Communication Services

Teksten en redactie

Kunst

Liesbeth Missel (tekst), Joke Webbink (tekst & redactie)

Duurzaamheid

Elike Wijnheijmer (tekst), Erna Maters (redactie)

Natuur

Elike Wijnheijmer (tekst), Wieger Wamelink (redactie)

Het verhaal achter

Ad van der Have (tekst), Elike Wijnheijmer (tekst & redactie)

Gebouwen

Elike Wijnheijmer (tekst), Nicolien Pieterse (redactie)

Overige tekstbronnen

- Beelden van Wageningen. Kunst in de openbare ruimte.
- WUR-Image collections: Art on Wageningen Campus
- Resource 16-10-2019, Roelof Kleis (gevelpaneel land- en tuinbouw, Cor Hund)
- Resource 24-10-2022, Roelof Kleis (gevelpaneel zonder titel, George van der Wagt)

Eindredactie

Sil traas